AYLIK E-DERGİ / EKİM 2026 / SAYI 04

AKÇA KOCA KÜLTÜR PLATFORMU

"İNSANA DOST, FİKRE DOST"

EKİM 2026

Hafıza *ve* Vefa

Ekim sayısı: Hafıza ve Vefa

Bir şehri tanımak için bazen iyi bildiğimizi sandığımız bir sokağa yeniden bakmak gerekir. Hereke'de halı fabrikasının yanında açılan hastanenin hikâyesi bunu hatırlatıyor. Bir üretim merkezinin tarihini, orada çalışanların sağlığına, hekimlerin emeğine ve bugün o binaları ne için kullandığımıza bakmadan tamamlayamayız. Erzurum'da kış hazırlıklarını anlatan yazıda ise şehrin hafızası daha küçük bir ölçekte karşımıza çıkıyor: kapı komşusuna açılan evlerde ve birlikte yapılan hazırlıklarda.

Ekim sayısına adını veren vefa da geçmişi anmaktan ibaret değil. M. Halistin Kukul, Yılmaz Boyunağa'nın kitaplarını ve yazarlık emeğini hatırlatırken, Nuri Gürgür uzun yıllar tanıdığı Ünal Erkan'ı bir dostun gözünden anlatıyor. İzmit'te Prof. Dr. Murat Yalçıntaş için düzenlenen gecede ise aile, dostlar ve mesai arkadaşları aynı hayatı farklı anılarıyla tamamlıyor. Bir insanı henüz yanımızdayken dinlemenin, ona teşekkür etmenin değeri de burada.

Kocaeli Kitap Fuarı'nda okurla buluşan Serhat Duyar, bu sayıda girişimciliğin Türk dünyasında ortak üretime nasıl dönüşebileceğini yazıyor. Siraceddin El'in yazısı ise kitabın bambaşka bir yolculuğunu izliyor: Bir kitabın sayfaları yapay zekâ eğitiminde kullanılmak üzere tarandığında geriye ne kalır? İki yazıyı yan yana okuyunca, bir kitabın dolaşıma girmesinin onu sadece çoğaltmaktan daha fazlasını ifade ettiği görülüyor.

Çocukların televizyonla ilişkisi, gündelik sağlık alışkanlıkları, Hollanda'da kamusal görev ve din özgürlüğü tartışması, piyasalardaki belirsizlik: Ekim ayının soruları geçmişten bugüne böyle açılıyor. Kimi metinler görüş ayrılıklarını görünür kılıyor, kimileri de bir masal ya da hatırayla bizi yavaşlatıyor. Her köşeden bir yazıyı bütünlüğüyle, diğer yazıları ise kaynaklarına açılan özetlerle bir araya getirdik.

29 Ekim'in ardından Cumhuriyet'i düşünürken aklımızda şu soru kalıyor: Bize emanet edilen neyi koruyor, neyi sonraki kuşağa yaşatarak aktarıyoruz? Cevap bazen bir arşiv belgesinde, bazen bir kitabın sayfasında, bazen de yanımızdaki insana gösterdiğimiz dikkatte. İyi okumalar.

Bu sayıda

02 **Ekim sayısı: Hafıza ve Vefa**
Editör yazısı

04 **Hereke Halı Fabrikası ve Hastane-i Hümayun**
Halil İbrahim KAHRAMAN

07 **Erzurum'da Sonbahar Hazırlıkları**
Erdal GÜZEL

10 **Bir Yılmaz Boyunağa Vardı**
M. Halistin KUKUL

12 **Ünal Erkan Bu Sabah Hakk'a Yürüdü**
Nuri GÜRGÜR

13 **İzmit'te Murat Yalçıntaş'a vefa**
Platform haberi

14 **Türk Dünyasında Girişimcilik: Dilde, Fikirde, İşte Birlik**
Serhat DUYAR

17 **Serhat Duyar'ın ilk kitabı: Eyvah Girişimci Oldum**
Platform haberi

18 **Yapay Zekâ İçin Kitaplar Yakılır mı?**
Siraceddin EL

24 **Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın Eserlerinde Millî Kimlik İnşası: Tarih, Devlet, Vatan ve Kültür Kavramları**
Sadık Kemal TURAL

30 **Hollanda'da Başörtüsü Tartışması**
İlhan KARAÇAY

33 **Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri**
Seyfettin KARAMIZRAK

35 **Diyet mi, Yaşam Tarzı Değişikliği mi?**
Hasan DERMENCİ

37 **Mutlu Oteli**
Yaşar RAVANOĞLU AKDAŞ

38 **Yemen'in Kumları Çok Kızgındır, Çok**
Naci KARA

39 **İnsan Olmak**
Murat YILDIRIM

40 **Zekatın Anlamı**
Yunus Vehbi YAVUZ

41 **Olumsuz Duygular Korkunun Değişik Şekilleridir**
Zülfikar ÖZKAN

42 **Faiz İndirimine Rağmen Süren Satış Baskısı**
M. Fatih

44 **Ekimden kısa okumalar**
Yazı seçkisi

45 **Ekimden kısa okumalar / devam**
Yazı seçkisi

46 **Yazarlarımız**
Bu sayının yazarları

Hereke Halı Fabrikası ve Hastane-i Hümayun

Halil İbrahim KAHRAMAN

18.10.2026

Kocaeli'nin ilk 100 yataklı hastanesi Hereke'de kuruldu! Osmanlı'dan bugüne Hereke'nin tarihi sağlık yolculuğunu keşfedin.

“Bir mesleği seven, onun tarihi ile de ilgilenmelidir.”

Prof. Dr. Süheyl Ünver

Kocaeli’mizin ilk hastanesinin, Hereke Halı Fabrikası’nın yapımıyla birlikte burada açıldığı bilgisi çoğumuzu şaşırtacaktır. İşte bu yazımda, benim için de şaşırtıcı olan bu hastaneyi ve Hereke’mizin sağlık hizmetlerindeki bugünkü durumunu yazacağım.

Avrupa’daki on dokuzuncu yüzyıl sanayileşme hareketi, Osmanlı yönetimini de harekete geçirmiştir. Bunun sonuçlarından biri, bölgemizdeki çuha fabrikasının yapımı ve hizmete girmesidir. Şöyle ki, Sultan Abdülmecid, Kullar beldemizdeki kiraz bahçesini tahsis ederek burada bir çuha fabrikası kurulmasını istemiştir. 1843’te temeli atılan bu

fabrika, kısa sürede tamamlanarak 1844’te üretime sokulmuştur. Başlangıçta yalnızca ordunun kumaş ihtiyaçları karşılanırken, daha sonra fanila, yağmurluk, havlu, yatak çarşafı gibi diğer tekstil ürünleri de üretilip piyasaya verilerek vatandaşların istifade etmesi sağlanmıştır. Bu ürünler gayet kaliteli olup 1856’daki Paris Tekstil Fuarı’nda da

sergilenmiş ve büyük beğeni almıştır. Bu fabrikanın bir sağlık birimi olduğu kayıtlarda mevcuttur.

MAKİNELER KAYSERİ’YE GİTTİ

İzmit Çuha Fabrikası, döneminin önemli sanayi kuruluşlarından biridir. Buradaki Kilez Deresi’nin kolu olan Çuha Deresi üzerine küçük bir barajın yapılması ve elektrik santralinin kurulması, sanayileşme hareketinin öncü adımlarındandır. Bu fabrikamız, Birinci Cihan Harbi sonrasında bölgemizi de işgal eden İngiliz kuvvetleri tarafından

bombalanarak üretim dışı bırakılmıştır. Fabrikanın makineleri, Cumhuriyet’le birlikte önce Ankara’ya aktarılmış, daha sonra Kayseri’de kurulan bir tekstil fabrikasında kullanılmıştır.

PADİŞAHLARIN İLGİSİ

Sultan Abdülmecid bu fabrikayı çok önemsemekte ve yakın takibinde tutmaktadır.

1845’teki gelişinde, çuha fabrikası ile birlikte yapılan Hereke’deki fabrikayı görmüş ve kendi mülküne geçirmiştir. Bu inşaatlar, o dönemin önemli inşaatçılarından olan Ohannes ve Bogos Dadyan kardeşler tarafından yapılmıştır.

Bu fabrika, Hereke’yi daha bilinir hâle getirmiştir. Fabrika ile birlikte yapılan hastane, cami, ayazma (küçük kilise) ve okul bölgeye büyük bir canlılık getirmiştir.

Burası, Sultan Abdülhamid’in de ilgisiyle yeni tezgâhlar eklenerek büyütülmüştür.

Hereke, ürettiği halı ve ipek kumaşlarıyla bilinen ve şöhretli bir yer olmuştur. 1898’de burada ağırlanan Alman İmparatoru II. Wilhelm için, hâlen sahilde gördüğümüz ahşap köşk ve artık bulunmayan ağırlama salonu yapılmıştır.

İLK HASTANE 100 YATAKLI

İşte buradaki hastane, Kocaeli’mizin ilk hastanesidir. Bu hastane 100 yataklı olup kadın ve erkekler için ayrı bölümleri vardır. İlk hekimlerinden biri İtalyan hekim Covani’dir. Daha sonra Bahriye Hastanesi tabiplerinden Kolağası Mehmet Efendi, Haydarpaşa Hastanesi hekimlerinden Kolağası Diran Simon Efendi, Beşiktaş Eczanesi

tabibi Binbaşı Mustafa Efendi gibi isimlerin burada hekimlik yaptıkları kayıtlarda yazılıdır.

Buradaki hekimlerin bir kısmı kadrolu olarak Hereke’de kalmış, bir kısmı ise İstanbul’dan rotasyonla gelip gitmişlerdir.

Bu hastanemiz öncelikle fabrika çalışanlarına hizmet vermiş olmakla birlikte, halkın da istifade ettiği bir yerdir. Sultan Abdülhamid’in 1907 cülusu vesilesiyle, bölgenin çocukları için büyük bir sünnet şöleninin burada yapıldığı bilinmektedir. Tarihi bilinmeyen bir

fotoğrafta görülen genç ve yaşıt erkek hastaların, tedavi için buraya getirilmiş Çanakkale gazileri olabileceğini düşündürmektedir.

SAĞLIK HİZMETİNE DEVAM

Hereke Hastanesi, 1940'lara kadar hizmet vermiş ve daha sonra hizmet dışı kalmıştır. Kasabanın yeni düzenlemeleri esnasında meydan olarak düzenlenen alanda kalması sebebiyle yıkıldığı düşünülmektedir. 1956 tarihinde, şimdiki dispanserin hemen yanında bir sağlık evi yapılmıştır. Burası daha sonra büyütülmüş ve en son 2012 yılında elden geçirilip bakımı yapılarak bugünkü hâliyle sağlık hizmeti vermektedir. Eski hastanenin yıkılıp sağlık merkezi yapılmasına kadar geçen zamanda,

hâlen Kız Meslek Lisesi olarak kullanılan binanın bir kısmının sağlık hizmetlerinde kullanıldığı bilinmektedir.

GÜNLÜK 100'E YAKIN HASTA SİRKÜLASYONU

Hereke'mizde sağlık hizmetleri bugün Hereke Semt Polikliniği ve Aile Sağlığı Merkezleri üzerinden verilmektedir. 2005'e kadar SSK'ya bağlı olarak verilen bu hizmet, kurumların birleşmesiyle Kocaeli Sağlık Müdürlüğüne bağlanmış ve Derince Devlet Hastanesi üzerinden sürdürülmektedir. Bu hastanemizden gelen dahiliye ve genel cerrahi uzmanları hafta içi her gün poliklinik hizmeti vermektedir. Çocuk

hastalıkları ve kadın doğum uzmanları ise belirlenen bazı günlerde hasta bakmaya gelmektedir. Röntgen hizmeti verilememekte, tahlil istemleri ise numuneler burada alınıp merkeze gönderilerek yapılmaktadır. Günlük ortalama 60-70 dahiliye ve 20-25 hariciye vakasına bakılmaktadır. Küçük cerrahi hizmetler ve enjeksiyon hizmeti de

burada yapılmaktadır.

HEREKE'NİN HEKİMLERİ

Hereke merkezindeki bu yerde ayrıca iki aile hekimi de hasta bakmaktadır. Ayrıca Kışladüzü'nde iki, Yukarı Hereke'de iki aile hekimi, bu bölgenin sağlık hizmetini yürütmektedir.

Bu sağlık biriminde 1970'li yıllardan itibaren Dr. Nurhan Öztürk ve Hereke'den evli Dr. Muhsin Alataş, Körfez'de uzun yıllar serbest hekimlik yapmış olan Dr. Zeki Öz, SSK İzmit Hastanesi hekimlerinden Dr. Can Çabukaş, Dr. Yılmaz Küçükerdoğan ve Dr. Tezer Akkurt çalışmışlardır. Dr. M. Kemal Kaya (1983-2011) ve Dr. Gökhan Yayman (1995-2009), burada uzun süre hekimlik yapan iki isimdir.

Dr. Kemal Kaya emekli olmuş ve hâlen şehrimizde yaşamaktadır. Dr. Gökhan Yayman ise memleketi İskenderun'da hekimliğini sürdürmektedir.

Ayrıca daha kısa sürelerle bu dispanserimizde çalışan başka meslektaşlarımız da vardır. Bu yazımda, uzun süreli sağlık hizmetinde bulunmuş olanları ismen yazabiliyorum. Bunlardan vefat

edenleri rahmetle anar, sağ olanlara sağlık ve afiyetler dilerim.

İyilikte kalasınız.

NOT: Bu çalışmamda yardımlarını gördüğüm Sn. Ahmet Galitekin'e ve Hereke'ye uzun süre muhtarlığı ile de hizmet etmiş olan Sn. Nazım Demirtaş Bey'e teşekkür ederim.

100 YIL ÖNCESİ- 1900'lerde Hereke'nin görüntüsü. Hastane, caminin hemen solunda yer alıyor.

HEREKE HASTANESİ- Hereke Hastanesi, fotoğrafta iki katlı olarak görülüyor.

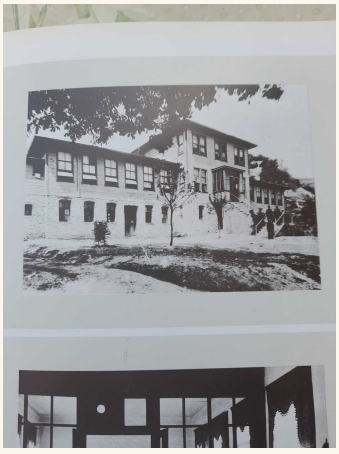
Hereke Halı Fabrikası ve Hastane-i Hümayun

BARLAK'TAN BİLGİLER- H.İbrahim Kahraman, Ahmet Barlak(ortada) ve Ahsen Okyar; Milli Saraylar Hereke İpekli Halı Dokuma Fabrikası önünde. Ahmet Barlak'ın verdiği bilgiye göre bu binanın bir bölümü hastanenin yıkılması sonrası sağlık hizmetinde de kullanılmış.

ERKEKLER KOĞUŞU VE HASTALAR- Hereke Hastanesi'nde yine yıllar öncesi ait bir fotoğraf. Erkekler koğuşunda kalan hastalar ve görevliler görülüyor.

İŞGALDEN OKULA- Prof. Önder Küçükerman'ın Hereke kitabında hastane olarak yazılı bu bina halen kız meslek lisesi olarak kullanılıyor.

İşgal döneminde İngiliz askerlerinin yerleştiği biliniyor.

DR. KEMAL KAYA- Dr. Kemal Kaya; 1983'de buraya gelip emekli olduğu 2011'e kadar bu bölgede hekimlik yaptı.

EMEKTARLAR- 25 yıldır idari memur olarak çalışan Ercan Onay ve güvenlikçi Alpaslan Koçak, şu an kullanılan sağlık merkezinin girişinde görülüyor.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Erzurum’da Sonbahar Hazırlıkları

Erdal GÜZEL

10.10.2026

Palandöken'e kar düşerken Erzurum'da kış hazırlıkları telaşı, geleneksel komşuluk ilişkileri ve geçmişin sıcak hatıralarıyla yaşanıyor.

Palandöken’e mevsimin ilk karı yağdı. Yedi dağa bir bağa hesabıyla, kışa sayılı günler kaldı. Baharla birlikte, Erzurum sazlığının kalıntılarına gelen göçmen kuşlar, şehri çoktan terk ettiler. Leyleği havada görenlerin yolculuk hayalleri gerçekleşti mi bilinmez ama hacı leylekler geldikleri Nil havzasına geri döndüler bile. Erzurum halkı; kader yazgıları kışı, yine vefalı kargaları ile birlikte geçirecek.

Kışın habercileri kızılcık ve kuşburnular bakkal tezgâhlarında yerlerini alarak, şurup ve pelte yapılmak üzere evlere yavaş yavaş taşınır oldular. Erzurumluların dolmasını ve kavurmasını yaptıkları, turşusunu vurdukları şalgam, o kadar emeğe rağmen, sudan ucuz fiyatlarla piyasada arzu endam etmeye başladı. Fakir fukaranın kışlık güvencesi soğan ve patatesler, yerleştikleri evlerde yine yüzleri güldürüyor. Merhum Ketencizade’nin “Güz Destanı” adlı şiirini aratmayan cinsten kış hazırlıklarının yapıldığı evlerimizden, kültürümüzü yansıtan mahallelerimizden bir eser kalmasa bile, güz gelince kış hazırlıklarının yapıldığı o günleri ve o telaşı hâlâ yaşarız.

Plastik, emaye, teflon gibi kavramlar mutfaklardan içeri daha girmemişlerdi, mutfaktaki tereklerde, kalaylı kaplar, serpuşlu sahanlar pırıl pırıl ışıldayarak göz kamaştırırlardı. Saklanması lazım gelen her yiyecek değişik metotlar kullanılarak bozulmadan muhafaza edilirdi. Evlerdeki kilerler zaten soğuk hava deposu gibiydiler, tel dolapları buzdolaplarının işlevini yaparlar, şalgam, patates kuyulara gömülür, lahana, mısır, sarımsaklar tavandan asılırlardı. Kapı önlerinde yanan ocaklarda hazırlanan kışlık kavurmaların mahalleyi saran kokusu, komşulara bakır taslarda dağıtılan göz hakları, çocukların ekmeklerini bandıkları tirit suyundaki o lezzetler, ne yazık ki bencil mangal kültürüyle yok olup gitti.

Şairin “Erzurum’un kışı zorludur balam” mısralarını doğrularcasına, Erzurumlu kışa zorlu, bir o kadar da heyecanla hazırlanırdı. Evlerdeki anneanneler ve babaanneler, yünden ördükleri çorap ve eldivenlerle, torunlarına sevginin sıcaklığını aktarırlardı. Söğütlünün lahanası, Hasankale, Akdağ ve Iğdasor’un salatalığı ile hazırlanan turşular büyük küplere vurulur, evin en serin yerinde, esas duruşta bekleyen askerler gibi yan yana dizilerek muhafaza edilirlerdi. Bunlara birde muşmula turşusu eklendi mi keyifler yerinde demekti.

Turşunun bizim ailede yaşanmış bir hikâyesi var; rahmetli nenem turşuları hazırlarken, başından geçen tarihi bir olayı bizlere anlatmadan edemezdi. İşgal yıllarında Ermeni askerleri bizim eve gelmişler, nenem o zamanlar altı yedi yaşlarında bir çocukmuş, askerlerden biri turşu küplerinin içine elini sokunca, ruhunda temizlik olan nenem, “Çek o pis elini, turşuyu murdar ettin” diye feryat etmişte, Ermeni askerinin süngüsünden canını zor kurtarmış. Kış hazırlıkları konusunda bizim evimizin de mahallenin diğer evlerinden çok farklı bir durumu olmazdı. Çeşitler azdı, maddi imkânlara göre miktarlar fark ederdi, farkı fark ettirmemek ise töredendi.

Kar yere düşer düşmez, kavaflardan getirilen mest lastiklerin ayaklardaki ilk denenişi çokta zevkli olurdu, altları kösele olan mestleri giyer giymez, halıların üzerinde kaymaya başlardık. Düşünüyorum da Erzurum gibi iklim şartlarının zor olduğu bir coğrafyada, o günlerde mest lastikten daha mantıklı bir ayakkabı çeşidi yoktu. Kaymaz, su geçirmez, üşütmez, abdeste büyük kolaylık sağlayan ve evde terlik fonksiyonu gören mest lastik güzel bir tasarım olarak hâlâ kullanılmaktadır. Kavaflardan her geçişte, vitrinlerde asılı duran mestlerin kaybolmadığını görünce, rahat bir nefes alır pekte mutlu olurum. Daha sonra, içi muflonlu, dışı lastik, şoson ismi verilen yarım botlar çıkmıştı da mest lastik tahtını ona kaptırmamıştı.

Rahmetli babam namuslu, helâl rızk peşinde koşan, ölçülü bir devlet memuruydu, o da kendi imkânlarına göre evimize kış hazırlığı yapardı. Köyümüzden gelen tereyağlarını annem eritince, eve misler gibi kokular yayılırdı, içi samanla dolu tahta sandıklara özenle yerleştirilmiş yumurtaların çatlak ve sağlamlarını ayırma faslında, çatlamış yumurtalardan yeni tereyağıyla bakır sahanda pişirilen kaygana, yorgunluğun üstüne ilaç gibi gelir, nasıl da lezzetli

olurdu. Pirinç, fasulye, bulgur, gendime, mercimek, çay, şeker, un ve helva, kilerin olmazsa olmazlarıydı.

Bazı evlerde yapılan sucuklar ise kurutulmak için asılan duvarlarda, inci gerdanlıklar gibi dururlardı. Sabah kahvaltısının vazgeçilmezi göğermiş peynir tuluklara vurulur veya hazır olarak güvenilir tanıdık yerlerden sipariş edilirdi. Gül, vişne ve kaysıdan yapılan reçeller konuldukları cam kavanozlarda rengârenk görüntüler oluşturur, şekersiz dalak balları tenekelerle veya çerçevelerle evlerde bulunurdu. Meyve kurularının yanında köme ve pestil bazı evlerde olurdu.

Hele odun ve kömür yazın sıcak havada alınıp eve taşınmışsa, boyanmış, elden geçirilmiş, boruları temizlenmiş soba da evdeki yerini almışsa, kıştan kim korkardı ki? Havamız, suyumuz, ekmeğimiz temizdi, lisanımız kirlenmemiştyi, arsız apartmanlara taşınmamıştık, alt ve üst komşular tanımlarını bilmezdik, evlerimiz dostluklarımız gibi sağlam ve omuz omuza idi, baca kapılarımız komşuya, cümle kapılarımız sokağa açılırdı.

Değişen iklim şartları gibi her şeyimiz değişti demeye, varmıyor dilim. Aza kanaat etmek, çoğu paylaşmak, kederde ve sevinçte bir olmak, kıskanmadan, bühtan etmeden yaşamak, özde ve sözde doğru olmak, töremizdi bizim.

EKİM SEÇKİSİ

Haramzadeler

Erdal GÜZEL

Erdal Güzel, bir cenaze sırasında dostunun acısına tanıklık ederken insanın geride ne bıraktığını sorguluyor. Buradan haksız kazanç, kamu malı ve liyakat tartışmasına geçiyor. Yazar için kamu görevi bir ayrıcalık değil, başkalarının hakkını gözetme yükümlülüğü. Hukukun işlemesiyle vicdanın sesini birbirinin alternatifi olarak görmüyor; ikisini birlikte adil bir toplumun şartı sayıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Bir Yılmaz Boyunağa Vardı

M. Halistin KUKUL

11.10.2026

Yılmaz Boyunağa'nın hüzünlü vefası: Onca eserine rağmen unutulan bir kalemin ve vefasızlığın çarpıcı hikâyesi.

Bu ömrün, son yirmi senesinin şâhidiyim ki, önce, 1975'ten itibaren, Samsun Eğitim Enstitüsü'nde ve bilâhare de Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde, mesâî arkadaşı olarak, yaşadığımız bütün zorluklara rağmen, hiç durmadan, tâviz vermeden, büyük azim ve gayretle çalışmalarını sürdürmüş ve iz bırakan onca esere imza atmıştır.

Boyunağa; sâdece kitap yazmadı; öğrenci yetiştirdi, verdiği konferanslarla halka ulaştı, sohbetlerde-ikrâmlarda-istişârelerde bulundu. Bu dünyada, "vefâ" diye bir kelimemiz vardır. Bu; aynı zamanda geçmişimize de yönelik bir sözdür. Sâdece yaşarken değil; menfaatten uzak, sâde, berrak ve samimi olarak, insanlar birbirinden ayrıldıktan sonra da, kaybedilmemesi ve üzerinde durulması gereken derin mânalı bir kelimedir. Geçmişin hâtıralarını zihinde ve gönülde tutmak, beslemek ve unutmamaktır. Sevgi, saygı ve dostluk bağlarına ömür boyunca 'sâdık' kalmaktır...

Bugün itibariyle, vefâtının otuzbirinci yılındayız... Yılmaz Boyunağa'nın eserleri hakkında, yaşarken de, vefâtından sonra da çok sayıda yazı yazdım. Tebliğ sundum. O'nun hakkında hazırlanan yüksek lisans tezlerine konu olan mülâkatları cevaplandırdım. Benimle yapılan bu mülâkatların birinde şöyle demişim:

"Bir de şunu söyleyeyim: "çalışma tarzı"nı sordunuz. Ben de dâhil, hiçbir zaman vasat diyebileceğimiz bir çalışma "ortamı"mız olmamıştır. Hep soğuk odalarda, ders aralarında veya bizde (boş zaman) tâbir edilen tatil günlerinde...Hangi dönemde çalışırsak çalışalım, hep zorluklar içinde mücâdele verdik. Eski bir daktilo ile, ne kadar mesafe alabilirsen al!.... (...) Yılmaz Boyunağa'da, hakikaten, müthiş diyebileceğimiz bir 'tasvir' kaabiliyeti vardı. Bu kaabiliyeti, mevzu yaptığı zamana uyarlamak da ayrı bir maharet ister. Her romancı, bugünden bakarak, bundan beşyüz veya bin sene evvelinin coğrafyasını, insanını, âletlerini yâni silâhlarını, günlük ihtiyaçları için kullandığı malzemeyi vesâireyi yerli yerine oturtarak tasvir edemez. Onun romanlarında, buna bağlı olarak da çocuk hikâyelerinde ve romanlarında aynı berraklığı görmemiz mümkündür." (Ali Polat/28 Aralık 2015)

Vefâtından sonra, "Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın Ardından" başlıklı yazımda da şunları söylemişim: "İmanlıydı. Tevekkül sahibi ve tefekkür ehliydi. Gönül adamıydı. Muhabbetiyle gönülleri ferahlatır; sabrıyla sevgi menbaı olurdu. Herkesi, istisnasız herkesi severdi. Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, ebhab-ı kiram ve ehli beyt sevgisi, vatan ve millet sevgisi, hısım akraba ve aile sevgisi velhasıl bütün insanlığı kucaklayan bir sevgi pınarına sahipti. Tevazûsu vazgeçilmez mizacıydı. Nezâketi, şükür bilirliği, dostluğu, güvenirliği, hoşgörüsü, alçakgönüllülüğü, bilgisi ve bilgisinden istifâde ettirmesini bilen ender bir şahsiyetti. Boyunağa'nın eserlerini dört bölüm halinde ele alabiliriz. Bunlar:

• Târihî romanlar.

• Çocuk hikâyeleri,

• İnceleme eserleri ve ders kitaplarıdır." (Bknz. M. Halistin Kukul, Türk Âlemiyiz, 01.08.2011)

Elbette ki, bundan çok öncesi de var... Daha sonraları ismini "Türkler'in Müslüman Olmaları ve İslâm'a Hizmetleri" olarak değiştirdiği, ilk inceleme eseri olan "Türk-İslâm Sentezi" adlı kitabı hakkında da, 09 Nisan 1975 tarihli Bâb-ı Âli'de Sabah Gazetesi'nde şu değerlendirme/tanıtım yazısını yazmıştım: "Türk-İslâm Sentezi" güçlü bir araştırmanın neticesinde, bu dalda yazılmış eserlerin en güzellerinden biridir. Muhterem Boyunağa, gücünü, çok sevdiği ve sevdiğimiz Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'(S.A.V.)'den alarak, akıcı bir üslûpla, herkesin anlayacağı bir dille, sadelik içinde, üçyüzyirmi sayfalık Türk-İslâm Sentezi'ni meydana getirdi...."

Şimdi ise; bu yazımı yazdığım an itibariyle bekledim ki, O'nun, bilhassa, 78-79 yıllarının sürgünlerinin ve vurgunlarının çilesinin çekildiği günlerin ve sonrasının acı-tatlı hâtıralarına sâhip, üniversitede ders verdiği talebelerinden, konferanslarına katılıp O'nu dinleyip istifâde eden birilerinden, ikrâmlarda bulunduğu ve sofrasında ağırladığı daha nicelerinden, bir ses çıkar da; "Arkadaş, bir zamanlar, bunca esere imza atan ve

bizi, en sıkıntılı zamanlarımızda teskin eden, bize güven aşılayan BİR AHMET YILMAZ BOYUNAĞA hocamız VARDI" der.

Maalesef hiç kimse çıkmadı ve tabiî ki, kimse de bir şey demedi!.. Dîğer taraftan; Boyunağa, Cumhuriyet dönemi Türk tarihî romancılığının önde gelen birkaç isminden biri olmasına rağmen; ömür sürdüğü ve defnedildiği Samsun şehrinin kültür, sanat ve ilim çevrelerince hiçbir ilgi görmemiştir. Bu da, çok üzücüdür.

Sâdece Yılmaz Boyunağa için mi? Hayır!.. (Meselâ; kimi, âhirete intikal etmiş; kimi, bu anda, yatağında ağır hasta vaziyette bulunan, herbiri, kendini fedâ edercesine vatan, millet ve insanlık hizmetine adamış başka hocalar da var: İsterseniz birkaçını hatırlayalım: Bir dönemin ağır yükünü taşıyan 1980 öncesinin Eğitim Enstitüsü Müdürü Mustafa Özbalcı ve hanımı Fahriye Özbalcı; aynı yükü taşıyanlardan Sosyal Bilgiler Bölümü Başkanı Bayram Şen, yiğit adam Necati Güner, hakîkî bir san'atkâr Feyzi Kılıç, 80 sonrasının Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü Mecdi Barutçu, fedâkâr insan Celâl Er, Burhan Şahin, Ali Hikmet Fırat ve daha niceleri!..)

Vefâtının akabinde, Türk Edebiyatı Dergisi'nin Aralık 1995 tarihli nüshasında yayınlanan "A. YILMAZ BOYUNAĞA'NIN TARİHÎ ROMANCILIĞI" başlıklı makalemde, O'dan bir hâtıramı şu cümlelerle nakletmişim: "Yirmi iki yıldan beri hemen hemen bütün mesâîmiz beraber geçti. Vefâtından bir hafta kadar önceki ziyâretimde, hasta yatağında bana şöyle demişti: "Halistinciğim, iyi ki, yazmışız. Düşünüyorum da her şey boşmuş!.."

Evet; gerçekten "her şey" boş da, hayatın hakikatine bakarsak, hiç de boş değilmiş!.. Çünki; "İyi ki, yazmışız!.." Velhâsıl, sözün bittiği yerdeyiz!..Hayat, böyle!..

Söz buraya gelmişken, ilgilenenler için, hiç değilse, eserlerinin isimlerini de yazmamın uygun olacağını düşünüyorum:

"Tebliğinden Günümüze İslâm Tarihi, Genel Tarih, Türkiye Tarihi, Türk-İslâm-Sentezi/Türkler'in Müslüman Olmaları ve İslâm'a Hizmetleri, Hazin Göç, Zafer Rüzgarları, Vadideki Işık, Kan ve Gül, Yankılı Kayalar, Şeyh Şamil, Kırık Hançer, Altın Ferman, Macera Adası, Denizler Ejderi, Hilâl Uğruna, Yasak şehir, Hint Sularında, Osmanlı Leventleri, Fetih Sancakları, Tufan, Nehirdeki Sandık, Kuyudaki Çocuk, Saklı kent, Altın Yapraklar, Satıcı Çocuk, Korsan Peşinde, Hanoğlu, Malazgirt'in Üç Atlısı, Efsane Komutan, Korkusuz Cengâver.."

O'nu; vefâtının otuzbirinci yılında, bir kez daha rahmetle anıyorum...Mekân cennet, rûhu şâd olsun!..

EKİM SEÇKİSİ

Samsun'da Kukul'dan Kültürel Tahribat Uyarısı

Ramazan ÇAĞLAR / Mülakat

Ramazan Çağlar'ın söyleşisinde M. Halistin Kukul, bir kentin hafızasının yalnız binalardan değil, yer adlarından ve gündelik dilinden de oluştuğunu söylüyor. Samsun'daki Kurtuluş Yolu'nun adı üzerine tartışmayı, Taşhan'ın kullanımı ve tarihî Alemdarzâde Çeşmesi'nin işlevsiz kalmasıyla birlikte ele alıyor. Korumanın, eski bir yapıyı onarıp bırakmakla bitmediğini savunuyor. Belediyeler, üniversiteler ve sivil toplumun bu kararlara daha çok katılmasını istiyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

EKİM SEÇKİSİ

Düşündükçe/76

M. Halistin KUKUL

M. Halistin Kukul, görme, işitme ve konuşma gibi çoğu zaman üzerinde durmadığımız imkânlardan yola çıkarak insanın kendisini ve dünyayı nasıl kavradığını soruyor. Gözlemin ve yaşanmışlığın, akıl yürütme ve bilgiyle birleştiğinde anlam kazandığını savunuyor. Yaratılışta bir ölçü olduğu fikrini insanın dünyadaki sorumluluğuyla ilişkilendiriyor. Son bölümde, bir sözü değerli kılanın söyleyen kişinin mevkii değil, sözün taşıdığı hakikat olduğunu hatırlatıyor.

24 Ekim tarihli arşiv kaydı; özgün sayfa artık açık değil.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Ünal Erkan Bu Sabah Hakk'a Yürüdü

Nuri GÜRGÜR

30.10.2026

Korkusuz bir bölge valisi, tavla oynayan bir halk adamı ve makamın yozlaştıramadığı onurlu bir devlet kahramanı...

Ünal Erkan, bu âlemdeki yolcuğunu ikmal ederek bu sabah ebedi mekânımız ahiret yurduna avdet eyledi. Menzili inşallah mübarek, makamı âli, mekânı Cennet olur.

O, benim sadece altmış yıllık, aziz ve değerli bir gönül dostum, can kardeşim değil, tam anlamıyla "millî bir kahraman" idi. Şuurlu, inançlı, kararlı milliyetçi ve vatansever bir görev adamıydı. Ankara ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Edirne Valiliği, Emniyet Genel Müdürlüğü, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği, Devlet Bakanlığı gibi çok önemli görevlerde devletimize başarıyla hizmet etti.

O'nun 1992-1995 yılları arasındaki Bölge valiliği ders olarak okutulması gereken bir kahramanlık hikâyesidir. PKK'nın en azgın döneminde göreve başladı. Terör örgütü 1992 yılının Mart ayında Şırnak'a yığınak yaparak kısa süre de olsa burada özerklik ilan etmek istiyor. Bölge Valisi, Tugay Komutanını yanına alarak helikopterle kente gelmek istiyor. Kentin üzerine geldiklerinde alttan yoğun bir ateşle karşılaşırlar. PKK Şırnak'ta yerleşmiş durumdadır. Ünal Erkan, dönelim tekliflerini kabul etmez, askerî birliğin alanına ateş altında inerler ve kaymakama talimat verir: "Buranın en büyük toplantı salonunu açın ve halka duyuru yapın, konuşma yapacağım".

Çok tehlikeli olacağını öne sürerek engel olmak isterlerse de kabul etmez; üstelik salona yürüyerek gideceğini söyler ve uygular. Bölge valisinin bu cesurca tavrı güvenlik güçlerinin moralini yükseltir. Terör örgütü sabaha kadar süren çatışmada kenti eline geçiremeyeceğini anladığından defolup gider. Ünal Erkan'ın gelmesi çok etkili olur. PKK'ya yönelik etkili operasyonlar başlar. Terör örgütü, ağır darbeler karşısında saldırı stratejisini terk etmek zorunda kalır, Irak'a çekilir.

Bölge valisi halkın içerisine girer, onlarla sohbet eder, tavla oynar ve bunları etrafında kalabalık bir koruma ekibi olmadan yaptığından, halkın saygısını, sevgisini ve güvenini kazanır. Kendine özgüveni yüksek olduğundan siyasetçinin güdümüne girmez. Saddam'ın Halepçe katliamı üzerine Silopi'ye gelen beş yüz bine yakın aşiret mensubuna, yukarının isteğine uymayarak ikamet izni vermez, sığınmacılar iki ay sonra ülkelerine dönerler.

1995'de milletvekili ve bakan oldu. Seçim kampanyasında ısrarlı yardım ve destek tekliflere itibar etmedi. Tüm kampanyayı yakın bir dostunun arabasıyla tek başına yürüttü. Mütevazı bir insandı, örtülü ödenekler dahil, büyük kamu imkanlarını kullanmasına rağmen bunlara dönüp bakmadı, maaşıyla yetindi. Ankara'da otuz iki yıl, ailece Turan Güneş Caddesindeki kooperatif evinde oturdular. Her bakımdan örnek alınacak, ilkeli, nitelikli, onurlu, karakterli bir insandı. Siyasete ısınamadı, bu sebeple tekrar aday olmadı. Oysa istediği yerden seçilebilecek itibarı vardı.

Aziz dostumu rahmetle, muhabbetle, hürmetle anıyorum. Ruhu şad olsun.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

İzmit’te Murat Yalçıntaş’a vefa

26 Ekim 2026 tarihli haber / İzmit

Platform üyeleri Prof. Dr. Murat Yalçıntaş’a plaket takdim ederken.

Akça Koca Kültür Platformu, vefa gecelerinin yedincisini Prof. Dr. Murat Yalçıntaş için İzmit Emex Otel’de düzenledi. Platform Başkanı Hasan Uzunhasanoğlu açılışta, topluma hizmet etmiş insanların kıymetini yaşarken bilmenin bu buluşmaların amacı olduğunu anlattı.

Yalçıntaş’ın hayatını ve çalışmalarını ele alan belgeselin ardından ailesi, dostları ve mesai arkadaşları kürsüde anılarını paylaştı. Alaattin Büyükkaya, Nevzat Yalçıntaş hakkında kaleme aldığı kitabı hediye etti. Gece, teşekkür konuşması ve çeşitli kuruluşların hediye takdimleriyle sona erdi.

Platform’un hediye takdimi

Geceye katılanlardan toplu kare

HABERİ VE FOTOĞRAFLARI AÇ ›

Türk Dünyasında Girişimcilik: Dilde, Fikirde, İşte Birlik

Serhat DUYAR

31.10.2026

TDT 13. Zirvesi'nde Gaspıralı'nın "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" ilkesi girişimcilik ve ortak ekonomik gelecekle yeniden yorumlanıyor.

Türk Devletleri Teşkilatı'nın 13. Zirvesi, Ankara'da Cumhuriyetin 103. Yılında başladı. Türkiye'nin dönem başkanlığını Azerbaycan'dan devralacağı zirvenin teması oldukça anlamlı; "Türk Yüzyılı: Dilde, Fikirde, İşte Birlik."

Bu ifade, Türk dünyasının önemli düşünürlerinden İsmail Gaspıralı'nın bir asırdan fazla zaman önce ortaya koyduğu anlayışa dayanıyor. Gaspıralı, farklı coğrafyalarda yaşayan Türk topluluklarının ortak dil, düşünce ve çalışma anlayışıyla güçlenebileceğine inanıyordu. Bugün bu düşünceyi yalnızca kültürel birlik açısından değil, ekonomik kalkınma, teknoloji ve girişimcilik açısından da değerlendirmemiz gerekiyor. Çünkü artık ülkelerin gücü yalnızca sahip oldukları doğal kaynaklarla değil, geliştirdikleri teknolojiler, kurdukları girişimler ve ortaya koydukları ekonomik değerle de ölçülüyor.

Büyük Bir Coğrafya, Büyük Bir Potansiyel

Türk Devletleri Teşkilatı'nın üyeleri Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'dan oluşuyor. Türkmenistan, Macaristan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ise gözlemci statüsünde yer alıyor. Üye ve gözlemci ülkeler yaklaşık 180 milyonluk nüfusu ve 2,11 trilyon dolarlık ekonomik büyüklüğü temsil ediyor. Bu coğrafya enerji kaynakları, tarım, sanayi, lojistik, teknoloji ve genç insan kaynağı açısından önemli fırsatlar barındırıyor.

Ancak burada üzerinde durmamız gereken bir konu var. Ortak bir geçmişe sahip olmak, kendiliğinden ortak bir ekonomik gelecek oluşturmak anlamına gelmiyor. Bunun için birlikte üretmek, teknoloji geliştirmek, yatırım yapmak ve ticareti artırmak gerekiyor.

Türk Dünyasının Girişimcilik Ekosistemi

Girişimcilik danışmanı olarak bu coğrafyaya baktığımda önemli bir fırsat görüyorum. Türkiye'nin teknopark, kuluçka merkezi, hızlandırma programı ve girişimcilik destekleri konusundaki deneyimi, diğer Türk devletlerinin sahip olduğu insan kaynağı ve pazar imkânlarıyla birleşebilir.

Örneğin Türkiye'de geliştirilen bir yazılım Kazakistan'da müşteriye ulaşabilir. Özbekistan'daki bir teknoloji girişimi Türkiye'deki yatırımcılarla buluşabilir. Azerbaycan'daki bir girişim, Kırgızistan'daki bir ekiple ortak ürün geliştirebilir. Bunlar yalnızca ihtimal değil, doğru iş birliği mekanizmaları kurulduğunda hayata geçirilebilecek fırsatlardır.

Bunun için Türk dünyasında ortak girişimcilik programları, ülkeler arası mentorluk ağları, yatırımcı buluşmaları ve teknoloji geliştirme projeleri yaygınlaştırılmalı. Özellikle genç girişimcilerin birbirini tanıması, birlikte çalışması ve farklı ülkelerdeki pazarlara erişmesi desteklenmeli.

Dilde, Fikirde, İşte Birlik

İsmail Gaspıralı'nın bu sözünü bugün girişimcilik açısından yeniden yorumlayabiliriz.

• Dilde birlik: Girişimcilerin birbirini anlaması, bilgiye ulaşması ve ortak iletişim kurabilmesi.

• Fikirde birlik: Ortak sorunlara birlikte çözüm geliştirilmesi, bilgi ve deneyimin paylaşılması.

• İşte birlik: Geliştirilen fikirlerin ortak projelere, yatırımlara, üretime ve ticarete dönüşmesi.

Bana göre bu üç kavramın girişimcilikteki karşılığı oldukça açık. Birbirimizi anlayacağız, birlikte düşüneceğiz ve birlikte iş yapacağız. Ancak burada en nokta, fikirde birliğin işte birliğe dönüşmesidir. Çünkü ekonomik değer ortaya koymayan iş birlikleri, zamanla toplantılardan ve iyi niyet açıklamalarından ibaret kalabilir.

Girişimcilikte Birlikte Ne Yapabiliriz?

Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde yapay zekâ, dijital dönüşüm, siber güvenlik ve teknoloji parkları gibi alanlarda iş birliklerinin gündeme gelmesi oldukça değerli. Türk Yatırım Fonu'nun faaliyete geçmesi de

girişimcilik açısından önemli bir fırsat sunuyor. Ancak bu imkânların girişimcilere ulaşabilmesi gerekiyor.

Türk dünyasının ortak bir girişimcilik ağı kurulabilir. Teknoparklar ve kuluçka merkezleri arasında girişimci değişim programları başlatılabilir. Ortak hızlandırma programları düzenlenebilir. Bir ülkede geliştirilen ürünün diğer ülkelerde test edilmesi, müşteri bulması ve ticarileşmesi desteklenebilir. Özellikle yapay zekâ, tarım teknolojileri, enerji, sağlık teknolojileri, yazılım ve lojistik alanlarında ortak girişimler geliştirilebilir. Hatta Türk dünyasının ortak dil teknolojilerini geliştiren yapay zekâ girişimleri, bu iş birliğinin önemli örneklerinden biri olabilir.

Burada temel hedef yalnızca daha fazla girişim kurulması olmamalı. Asıl hedef, kurulan girişimlerin büyümesi, uluslararası pazarlara açılması ve ekonomik değer ortaya koyması olmalı.

Birlikten Ticarileşmeye

Türk dünyası bugün önemli bir fırsatın eşiğinde. Ortak tarihimiz, kültürümüz ve dilimiz birbirimizi tanımamızı kolaylaştırıyor. Ancak ekonomik kalkınma için bunların üzerine ortak çalışma kültürünü de inşa etmemiz gerekiyor.

Türkiye'nin dönem başkanlığını üstleneceği bu süreç, girişimcilik ekosistemleri arasında daha güçlü bağlar kurulması için önemli bir fırsat olabilir. Benim önerim, Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde girişimcilik ve teknoloji odaklı iş birliklerinin ölçülebilir hedeflerle desteklenmesidir.

- Kaç girişim ortak programlara katıldı?
- Kaç girişim başka bir Türk devletinde müşteri buldu?
- Kaç ortak yatırım gerçekleşti?
- Kaç teknoloji ürünü birlikte geliştirildi?

Başarıyı bu soruların cevaplarıyla değerlendirmeliyiz. İsmail Gaspıralı'nın ortaya koyduğu “Dilde, Fikirde, İşte Birlik” anlayışını bugün girişimcilikle daha ileriye taşıyabiliriz. Dilde birbirimizi anlayarak, fikirde ortak çözümler geliştirerek, işte birlikte üreterek... Türk dünyasının ekonomik geleceği, yalnızca sahip olduğumuz ortak değerlerde değil, bu değerleri birlikte nasıl ticarileştirdiğimizde şekillenecek.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Serhat Duyar’ın ilk kitabı: Eyvah Girişimci Oldum

8 Ekim 2026 / Kocaeli Kongre Merkezi

Eyvah Girişimci Oldum, girişimcilik danışmanı Serhat Duyar’ın yayımlanan ilk kitabı. Duyar, kitabını 16. Uluslararası Kocaeli Kitap Fuarı’nda okurlara tanıttı. 8 Ekim’de Kocaeli Kongre Merkezi’nin Karamürsel Alp Salonu’nda düzenlenen söyleşinin ardından kitabını imzaladı.

Buluşmaya Akça Koca Kültür Platformu üyeleri, iş dünyasından konuklar ve kitap dostları katıldı. Duyar’ın ailesi de salondaydı. Fuarın bu durağından, aynı sayıda okuduğumuz Türk dünyasında girişimcilik yazısına uzanan ortak soru şu: Bir fikir nasıl birlikte üretime dönüşür?

HABERİ VE FOTOĞRAFLARI AÇ ›

Yapay Zekâ İçin Kitaplar Yakılır mı?

Siraceddin EL

22.10.2026

Siraceddin El, yapay zekâ eğitiminde kullanılan kitapların nasıl tarandığını, belgelenen uygulamalarla internette dolaşan iddiaları birbirinden ayırarak inceliyor.

Cevap, beklediğimizden daha rahatsız edici. Kitaplar yakılmıyor. Ama milyonlarca kitabın satın alındığı, sırtlarının kesilip sayfalarının tarandığı ve ardından kâğıt hamuru olmak üzere geri dönüşüme gönderildiği artık bir söylenti değil. Mahkeme belgeleri ve gazetecilik araştırmalarıyla kayıt altına alınmış bir gerçek.

Bu hikâyenin iki ana kahramanı var: Claude modelinin geliştiricisi Anthropic ve Amazon. Bu yazıda neyin kanıtlandığını, neyin abartıldığını ve asıl sorunun ne olduğunu anlatmaya çalışacağız. Çünkü mesele yalnızca birkaç milyon kitap değil. İnsanlığın yüzyıllar boyunca biriktirdiği yazılı mirasın, birkaç şirketin eğitim verisine dönüşmesi.

Project Panama: "Dünyadaki bütün kitapları" taramak

Hikâye, üç yazarın 2024'te Anthropic'e açtığı telif davasıyla başlıyor. Andrea Bartz, Charles Graeber ve Kirk Wallace Johnson, şirketin Claude'u eğitmek için korsan kitaplar kullandığını ileri sürdü. Dava ilerledikçe mahkemeye binlerce sayfa iç belge sunuldu. Bu belgelerin bir kısmı 2026'da gizlilikten çıkarıldı ve ortaya şirket içinde "Project Panama" adı verilen bir operasyon çıktı.

The Washington Post'un 27 Ocak 2026'da yayımladığı haberle kamuoyuna duyurulan proje, şirketin iç planlama belgesinde tek cümleyle tanımlanıyordu: "Project Panama, dünyadaki bütün kitapları tahrip ederek tarama çabamızdır." Aynı belgede bir cümle daha vardı: "Bunun üzerinde çalıştığımızın bilinmesini istemiyoruz."

Proje 2024'ün başında hız kazandı. Başına, yaklaşık yirmi yıl önce Google Books projesinin kuruluşunda görev almış eski bir Google yöneticisi, Tom Turvey getirildi. Belgelere göre Anthropic yaklaşık bir yıl içinde on milyonlarca dolar harcayarak milyonlarca kitap satın aldı.

Süreç nasıl işliyordu?

1. Kitaplar, ABD'deki Better World Books ve İngiltere'deki World of Books gibi ikinci el kitapçılardan, çoğu zaman on binlerce adetlik partiler hâlinde satın alındı.

2. Tarama işi bir taşeron firmaya verildi. Bu firma, hidrolik bir kesme makinesiyle kitapların sırtlarını kesip sayfaları birbirinden ayırdı.

3. Serbest kalan sayfalar endüstriyel tarayıcılardan geçirilip dijital metne dönüştürüldü.

4. Geriye kalan kâğıtlar geri dönüşüm tesislerine gönderildi. Bir zamanlar kitap olan sayfalar, tuvalet kâğıdına ve karton kutuya dönüştü.

Taşeron firmadan bir yetkiliye göre Anthropic, altı ay içinde 500 bin ile 2 milyon arasında kitabı bu şekilde dönüştürmeyi hedefliyordu. Belgeler, şirketin kitap tedariki için New York'un ünlü kitapçısı Strand ile ve "kronik olarak yetersiz finanse edilen" bir kütüphaneyle görüşmeyi de tartıştığını gösteriyor. Strand ise Anthropic'e kitap satmadığını açıkladı.

Neden kitaplar?

Belgelere göre yöneticiler, Claude'un "iyi yazmayı" internetteki "düşük kaliteli dilden" değil, internet öncesi döneme ait kitaplardan öğrenmesini istiyordu. Ayrıca kitapların, yapay zekânın yapay zekâ üretimi metinlerle eğitilmesinden doğan ve "model çöküşü" denen bozulmaya karşı bir ilaç olacağını düşünüyorlardı.

Amazon: Bir AirTag'in ortaya çıkardığı gizli tesis

Anthropic'in hikâyesi mahkeme belgelerinden çıktı. Amazon'unki ise bir gazetecinin kurduğu basit ama zekice bir tuzaktan.

2026 yazında ABD'deki sahaf ve kitap satıcıları tuhaf bir şey fark etti: Pazarlık yapmayan alıcılardan gelen, binlerce kitaplık toplu siparişler aniden artmıştı. Bağımsız teknoloji haber sitesi 404 Media'nın

kurucularından Emanuel Maiberg, bu kitapların nereye gittiğini merak etti.

Biblio adlı sahaf platformu üzerinden yaklaşık 1.000 kitaplık bir sipariş alan bir satıcı, kimliğinin gizli kalması şartıyla bir deneye razı oldu. Siparişteki nadir bir kitabın içine, 404 Media'nın verdiği bir Apple AirTag yerleştirildi.

AirTag'in yolculuğu şöyle oldu:

• Kaliforniya'dan uçakla Wisconsin eyaletindeki Milwaukee'ye

• İki hafta boyunca Kenosha yakınlarındaki bir dağıtım deposuna

• Oradan kamyonla batıya, Colorado'da bir gecelik mola

• Ve son olarak Las Vegas'ta, Amazon'a ait LAS8 adlı depoya

LAS8 normalde talep üzerine kitap basımı yapan bir tesis. Ama AirTag binanın kuzey ucunda durdu. Çalışanlar bu bölümü, "VGT3" adında ayrı bir operasyon olarak tanımlıyor. Logosu, elinde açık bir kitap tutan bir T. rex. Çalışanların anlattığına göre burada bir ekip kitapları teslim alıp barkodlarını okutuyor, bir başka ekip ise kitapları kesiyor.

Amazon, 404 Media'ya ve diğer yayın organlarına aynı kısa açıklamayı yaptı: Şirket, "müşterilerimizin kullandığı ürün ve hizmetleri geliştirmek için ticari kanallardan kitap satın alıyor." Kitapların yapay zekâ eğitimi için kullanıldığını ise ne doğruladı ne de yalanladı.

Yani elimizde şu var: Kitapların Amazon tesisinde kesilip tarandığına dair güçlü kanıtlar. Ama bu verilerin hangi yapay zekâ modelinde kullanıldığı ve kitapların taramadan sonra ne olduğu henüz netleşmiş değil.

Kitabı gönderen satıcının sözleri ise meselenin duygusal tarafını özetliyor: Ona göre bu kitapların tarihî ve manevi bir değeri var, ama onları satın alan yapay zekâ şirketleri bununla hiç ilgilenmiyor.

Neden kitapları kesmek?

Buraya kadar okuyan herkesin aklına aynı soru gelir: Kitapları kesmeden taramak mümkün değil mi?

Mümkün. Bunu en iyi bilen şirket de Google. Google, 2004'te başlattığı Google Books projesiyle Harvard, Oxford, Stanford ve New York Halk Kütüphanesi gibi kurumların raflarındaki kitapları taramaya başladı. 2019'a gelindiğinde taranan kitap sayısı 40 milyonu geçmişti. Üstelik Google kitapları parçalamadı. Sayfaları tek tek elle çeviren operatörler, iki kamera ve kızılötesi ışık kullanan özel tarayıcılar kullandı. Kitaplar taramadan sonra kütüphanelerin raflarına geri döndü.

Anthropic'in Project Panama'yı yönetmesi için bu projenin kurucularından birini, Tom Turvey'i işe alması da bu yüzden ironik. Yirmi yıl önce kitapları koruyarak tarama yöntemi geliştiren deneyim, bu kez kitapları kesip atan bir operasyonda kullanıldı.

Peki neden? Bunun birkaç nedeni var:

• Hız ve maliyet. Cildi kesilmiş bir kitabın sayfaları, fotokopi makinesine kağıt verir gibi otomatik tarayıcılardan saniyeler içinde geçiyor. Sayfa çevirerek tarama ise insan emeği ve zaman istiyor. Milyonlarca kitabı aylar içinde taramak isteyen bir şirket için fark çok büyük.

• Yarış. Yapay zekâ şirketleri arasında kaliteli metin için kıyasıya bir rekabet var. İnternetteki erişilebilir metinlerin büyük kısmı zaten kullanıldı. Geriye kalan en değerli kaynaklardan biri, henüz dijitale aktarılmamış kitaplar.

• Hukuki kolaylık. İlerleyen bölümde göreceğimiz gibi, satın alınan bir kitabın taranması ve fiziksel nüshanın ortadan kaldırılması, mahkemede şirketin lehine bir argümana dönüştü.

Kısacası kitaplar, korunması gereken eserler olarak değil, işlenmesi gereken bir hammadde olarak görüldü.

Mahkeme ne dedi?

Kitapların parçalanması bir skandal gibi görünse de hukuken şaşırtıcı bir sonuç çıktı.

23 Haziran 2025: Satın alınan kitaplar "adil kullanım"

Davaya bakan ABD'li yargıç William Alsup, Anthropic'in iki farklı yoldan edindiği kitapları birbirinden ayırdı.

Birinci grup, satın alınıp taranan kitaplardı. Yargıca göre bunların yapay zekâ eğitiminde kullanılması "adil kullanım" kapsamındaydı. İşin ironik tarafı şu: Yargıcın bu sonuca varmasında kitapların yok edilmesi de rol oynadı. Basılı nüsha tarandıktan sonra ortadan kaldırıldığı için, ortada fazladan bir kopya oluşmamış, kitap yalnızca kâğıttan dijitale biçim değiştirmişti. Yani kitabı parçalamak, şirketi hukuken korumuş oldu.

İkinci grup ise korsan kitaplardı. Mahkeme belgelerine göre Anthropic, 2021'de LibGen adlı korsan kütüphaneden en az 5 milyon, 2022'de de Pirate Library Mirror'dan yaklaşık 2 milyon kitap kopyası indirmişti. Yargıç bu kopyalar için aynı korumayı tanımadı: "Kalıcı, genel amaçlı bir kütüphane oluşturmak, kendi başına adil kullanım değildi."

20 Temmuz 2026: 1,5 milyar dolarlık uzlaşma

Korsan kitaplar meselesi için yargılanmak yerine Anthropic yazarlarla uzlaşmayı seçti. 1,5 milyar dolarlık uzlaşma 20 Temmuz 2026'da mahkemenin nihai onayını aldı. Uzlaşma, yaklaşık 500 bin eseri kapsıyor ve eser başına yaklaşık 3.000 dolar ödeme öngörüyor. Davacı avukatları, bunun tarihteki en büyük telif tazminatı olduğunu söylüyor.

Ama burada önemli bir ayrım var: Bu para, kitapların parçalanmasının cezası değil. Ödeme, korsan kaynaklardan kitap indirilmesiyle ilgili. Anthropic'in hukuk müşavir yardımcısı Aparna Sridhar da bunu vurguladı: Uzlaşılan konu, "bazı materyallerin nasıl edinildiğiyle ilgiliydi, onları yapay zekâ geliştirmek için kullanıp kullanamayacağımızla değil."

Kısacası ABD hukukuna göre şu an bir kitabı satın alıp kesmek, taramak, sayfalarını geri dönüşüme göndermek ve içeriğiyle bir yapay zekâ modeli eğitmek yasal. Korsan kopya indirmek ise değil.

Nadir ve tarihî kitaplar da gidiyor mu?

Konunun en hassas ve en çok abartılan kısmı bu. Sosyal medyada, eski el yazmalarının ve tek nüsha eserlerin makinelere atıldığını anlatan paylaşımlar dolaşıyor. Gerçek ise daha karmaşık.

Önce üç kavramı birbirinden ayırmak gerekiyor:

• Baskısı tükenmiş kitap: Artık yeniden basılmıyor, ama sahaflarda ve kütüphanelerde çok sayıda nüshası bulunabilir.

• Az bulunan kitap: Piyasada bulmak zor olabilir, ama bu onu tarihî bir eser yapmaz.

• Nadir ve koleksiyonluk kitap: Yaşı, tarihî önemi, üzerindeki notlar ya da fiziksel özellikleri nedeniyle nüshanın kendisi değer taşıyor.

Mevcut kanıtlar, çoğunlukla ilk iki gruptaki kitapların tarandığını gösteriyor. 404 Media ile konuşan kitap satıcıları, toplu siparişlerde en nadir kitapların, yani ISBN numarası verilmeye başlanmadan önce basılmış eserlerin, hiç yer almadığını söylüyor. Alıcıların ISBN numaraları üzerinden sistematik biçimde ilerlediğini düşünüyorlar. Anthropic de koleksiyon değeri taşıyan kitapları yok etmek amacıyla satın almadığını belirtiyor. Doğrulama sitesi Snopes'un Ağustos 2026'daki incelemesi de milyonlarca kitabın parçalandığını doğrularken, eşsiz tarihî nüshaların sistematik biçimde yok edildiğine dair kanıt bulamadı.

Ama bu, endişelerin tamamen yersiz olduğu anlamına gelmiyor. Anthropic'in belgelerinde daha az bilinen, özel alanlara ait ve nitelikli kitaplara öncelik verildiği görülüyor. Amazon'un AirTag'li kitabı da, ikinci el piyasası neredeyse hiç olmayan ve metni daha önce hiç dijitale aktarılmamış bir kitaptı. Yapay zekâ şirketleri için en değerli kitap, başka hiçbir yerde bulunmayan metni taşıyan kitap. Bu da şirketlerin ilgisini, tam olarak en korunmasız kitaplara yöneltiyor.

Bir kitabın son nüshalarından biri parçalandığında, metni bir şirketin sunucularında yaşamaya devam ediyor. Ama okurlar, araştırmacılar ve kütüphaneler için o kitap artık yok.

Doğru olan, abartılan

Sosyal medyada dolaşan iddiaların hangisinin kanıtlandığını, hangisinin abartıldığını bir arada görelim:

İddia	Gerçek durum
Yapay zekâ için milyonlarca kitap parçalandı.	Doğru. Mahkeme kararında ve şirket belgelerinde açıkça yer alıyor.
Anthropic bunu gizli bir proje olarak yürüttü.	Doğru. İç belgede "bilinmesini istemiyoruz" ifadesi var.
Amazon da kitapları kesip tarıyor.	Güçlü kanıt var. Tesis tespit edildi; ama Amazon yapay zekâ amacını doğrulamadı.
Kitaplar yakıldı.	Yanlış. Sayfalar geri dönüşüme gönderildi.
Eşsiz tarihî eserler sistematik olarak yok ediliyor.	Kanıt yetersiz. Çoğunlukla ikinci el kitaplar hedef alındı.
Anthropic kitapları parçaladığı için 1,5 milyar dolar ödedi.	Yanlış. Ödeme, korsan kitap indirmeyle ilgili. Parçalama mahkemece yasal bulundu.
Bütün yapay zekâ şirketleri aynı yöntemi kullanıyor.	Genellenemez. Şu an belgelenen yalnızca iki şirket var.

Ayrıca şunu da unutmamak gerekiyor: Korsan olarak indirilen yaklaşık 7 milyon kitap ile satın alınıp parçalanan kitaplar ayrı kategoriler. Bu rakamlar toplanarak "yok edilen kitap sayısı" hesaplanamaz.

Bir kitap yalnızca metinden mi ibaret?

Şirketlerin bakış açısından bir kitap, içindeki kelimelerden ibaret. Kelimeler tarandıysa, kâğıt artık gereksiz bir ambalaj.

Bu yaklaşımı savunanların da argümanları var. Parçalanan kitapların büyük çoğu, ikinci el piyasasında zaten binlerce nüshası bulunan sıradan kitaplar. Kitaplar çalınmadı, satın alındı ve bedeli ödendi. Üstelik bu, korsan kütüphanelerden izinsiz kitap indirmekten çok daha yasal bir yol. Mahkeme de bunu böyle değerlendirdi.

Ama kitap sevenler için bir kitap, metninden çok daha fazlası. Bir sahaftan alınan eski bir kitabın kenarlarına düşülmüş notlar, ilk sayfasındaki ithaf, arasında unutulmuş bir mektup ya da kurutulmuş bir çiçek... Bütün bunlar, o nüshayı diğerlerinden ayıran ve hiçbir tarayıcının kaydetmediği şeyler. Kitap tarihi araştırmacıları için bu izler, geçmişte insanların nasıl okuduğunu anlamanın en değerli kaynaklarından biri.

Daha büyük bir soru da var: Bu kitapların dijital kopyaları kime ait? Google Books'un taradığı kitaplar en azından aranabilir bir kütüphaneye dönüştü ve fiziksel nüshalar kütüphanelerde kaldı. Project Panama'da ise fiziksel nüsha yok oluyor, dijital kopya ise yalnızca bir şirketin modelini eğitmek için kullanılıyor. Bir kitap toplumun ortak raflarından çıkıp bir şirketin kapalı veri merkezine giriyor.

Bu tablo, bir önceki yazımız "Yapay Zekâyla Çalmak Normalleşiyor mu?" ile de aynı noktada buluşuyor. Orada, yapay zekânın sanatçıların sesini, hareketlerini ve üslubunu nasıl elden ele dolaştırdığını ve emek sahibinin nasıl silindiğini konuşmuştuk. Kitaplarda da benzer bir şey oluyor: Yazarın emeği, okurun izi ve kitabın kendi tarihi, bir modelin içinde görünmez hâle geliyor.

Fahrenheit 451: Bir distopyanın sessiz gerçekleşmesi

Kitapların yok edilmesi söz konusu olduğunda akla ilk gelen eser, Ray Bradbury'nin 1953'te yayımlanan romanı Fahrenheit 451. Romanın adı, kâğıdın tutuştuğu sıcaklıktan geliyor. Bradbury'nin hayal ettiği gelecekte itfaiyeciler yangın söndürmüyor, kitap yakıyor. Kitap okumak suç, kitap saklayanların evleri ateşe veriliyor.

Bugün kitaplar yakılmıyor ve kimse kitap okumayı yasaklamıyor. Ama romanı yeniden okuduğunuzda, Bradbury'nin asıl uyarısının ateş olmadığını fark ediyorsunuz.

Kitaplar önce yasaklanmadı, önce sıkıcı bulundu

Romanın en çarpıcı sahnelerinden birinde itfaiye şefi Beatty, kitapların nasıl ortadan kalktığını anlatır. Ona göre her şey bir yasakla değil, kısaltmayla başladı. Klasikler önce on beş dakikalık radyo programlarına sığdırıldı, sonra iki dakikalık köşe yazılarına, en sonunda da on iki satırlık bir sözlük maddesine indirildi. İnsanlar kitaplardan kendi istekleriyle vazgeçti. Devlet, yalnızca zaten terk edilmiş olanı yaktı.

Bradbury de yazı hayatının sonlarına doğru, romanının sansürle değil, insanların okumaya olan ilgisini kaybetmesiyle ilgili olduğunu söyleyecekti.

Bugün yapay zekâya "bu kitabı bana özetle" dediğimizde, Beatty'nin anlattığı yolculuğun son durağına çok yaklaşmış oluyoruz. Yüzlerce sayfalık bir eser, birkaç saniyede birkaç paragrafa iniyor.

Duvar ekranları ve kulaklıklar

Bradbury'nin 1953'te hayal ettiği dünyanın bazı ayrıntıları bugün ürkütücü derecede tanıdık geliyor. Romandaki insanlar, duvar boyu ekranlarda bitmeyen programlar izliyor ve kulaklarına yerleştirdikleri minik "deniz kabukları" sayesinde gün boyu sesle dolu bir dünyada yaşıyor. Kimse sessiz kalamıyor, kimse tek başına düşünmüyor. Bu tablo, bugünün büyük ekranlı televizyonlarına ve kablosuz kulaklıklarına şaşırtıcı biçimde benziyor.

Kitapları ezberleyen insanlar, kitapları yutan makineler

Romanın sonunda umut veren bir sahne var. Şehirden kaçan bir grup insan, her biri bir kitabı ezberleyerek "yaşayan kitaplara" dönüşüyor. Fiziksel kitaplar yanıyor, ama metinler insan hafızasında yaşamaya devam ediyor. Bir gün yeniden yazılmak üzere.

Bugün yaşanan, bu sahnenin tuhaf bir yansıması. Fiziksel kitaplar yine yok oluyor, metinler yine yaşamaya devam ediyor. Ama bu kez onları ezberleyenler insanlar değil, bir şirketin sahip olduğu yapay zekâ modelleri. Bradbury'nin kahramanları kitapları herkese geri vermek için ezberliyordu. Bugünün modelleri ise o kitapları, bizim sorularımıza cevap veren ve adını nadiren andıkları bir kaynağa dönüştürüyor.

Belki de Fahrenheit 451'in distopyası tam olarak böyle gerçekleşiyor: Ateşle, yasakla ve itfaiyecilerle değil.

Sessizce, yasal olarak ve bizim kolaylık olarak gördüğümüz bir şekilde. Kitaplar yakılmıyor. Yalnızca artık onlara ihtiyaç duymadığımıza ikna ediliyoruz.

Kitaplar yakılmıyor, ama kayboluyor

Söylentilerin söylediği gibi kitaplar ateşe verilmiyor. Ama gerçek, bir bakıma daha sessiz ve daha kalıcı. Yapay zekâ şirketleri, insanlığın yüzyıllar boyunca biriktirdiği yazılı mirası satın alıyor, kesiyor, tarıyor ve geriye kalan kâğıdı hamura çeviriyor. Üstelik bunu yasal olarak yapabiliyor.

Belki de asıl soru, bunun yasal olup olmadığı değil. Asıl soru, bir toplum olarak buna razı olup olmadığımız. Kitapların metni yapay zekâyı daha iyi yazan bir makineye dönüştürüyor. Ama o metni yazan yazarlar, o kitapları okuyup kenarlarına not düşen okurlar ve onları yıllarca raflarında saklayan kütüphaneler bu hikâyenin hiçbir yerinde yok.

Bir sonraki sefer bir sahafta tozlu bir kitabı elinize aldığınızda, şunu düşünün: Belki de o, kendi türünün son nüshalarından biri.

Kaynaklar

• The Washington Post – Inside an AI start-up’s plan to scan and dispose of millions of books (27 Ocak 2026)

• infoDOCKET – Washington Post haberinin özeti

• Euronews – Project Panama: How Anthropic secretly destroyed millions of books to train its AI (5 Ağustos 2026)

• GeekWire – How an AirTag planted by a reporter led to a secret Amazon site (17 Ağustos 2026)

• Bartz v. Anthropic – Mahkeme kararı (23 Haziran 2025)

• The Register – LLMs can hoover up data from books, judge rules (24 Haziran 2025)

• JURIST – Judge approves record $1.5 billion settlement involving Anthropic (Temmuz 2026)

• Teyit – Yapay zekânın veri açlığı: Fiziksel kitaplar neden yok ediliyor? (5 Eylül 2026)

• Wikipedia – Google Books

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın Eserlerinde Millî Kimlik İnşası: Tarih, Devlet, Vatan ve Kültür Kavramları

Sadık Kemal TURAL

17.10.2026

Cümleler vardır, okunur ve geçilir; cümleler vardır, okuyanın zihnine kiracı değil, ev sahibi gibi yerleşir.

Hakan ULUTAŞ

Yazarlar da öyledir; kimi yalnızca hikâyesini yazar, kimi ise millî bir kimlik inşa eder. Bu yazının ve arkasındaki tezin yolculuğu, zihnime ev sahibi olarak yerleşen bir cümleyle başladı.1^11

Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'ndaki yüksek lisans derslerimizden birinde danışmanım Prof. Dr. Serap Taşdemir, kavramların bir tarihçi için niçin hayatî olduğunu anlatırken "Kavramlar önemlidir ve bu konuda ilk bakacağımız isimlerin başında Prof. Dr. Sadık Kemal Tural Hocamız gelir." demiş ve Sadık K. Tural Hocamızın kavramlar üzerine yazdığı yazılarını benimle paylaşmıştı. Ödev olarak verdiği Sorulara Cevaplar I'in sayfaları arasında ise okuduğum anda beni etkisi altına alan şu hüküm duruyordu: "Hâlâ bu memlekette insanların kafası kavramlar ve şahsiyetler etrafında bulanıksa, Türk aydını üzerine düşeni yapmamış anlamına gelir."2^22

Tural Hocanın sözü bir tespitten çok bir hesap sorma, her okuyana yöneltilmiş bir görev çağrısıydı. O çağrının ardından Sadık Hocanın kitaplarına yöneldim ve 1982 tarihli Zamânın Elinden Tutmak'ı okurken şunu anladım: İnsanlar bazen bir kitabı okumaz; kendi henüz doğmamış düşüncelerini, başka bir zihnin kelimelerinde yaşar. Bu okuma benim için bir tez konusu seçmekten öte, kendi millî ve kültürel aidiyetimi yeniden inşa ettiğim bir yolculuğun başlangıcı oldu.

O kitap bana çocukluğumun kitaplığını da geri verdi: Ömer Seyfettin'i, Nihal Atsız'ı, Emine Işınsu'yu, bir zamanlar hayatıma dokunan o kalemleri, bir edebiyat bilimcisinin ölçüleriyle yeniden keşfettim. Şahsiyetler ve Eserler'in sayfalarında ise ezberlediğim ilk şiir Bayrak'ın şairi Arif Nihat Asya'yı, bu kez şiiriyle değil şahsiyetiyle tanıdım. Aynı sayfalarda, Cenge Giderken şiiriyle ünlenen, Atatürk'ün şahsiyetine tesir eden ve Türk milliyetçisi bir neslin yetişmesinde büyük emeği bulunan Mehmet Emin Yurdakul'u ve usta şair Yahya Kemal Beyatlı'yı yeniden tanımak da bu yolculuğun en güzel duraklarından biri oldu. Tarihten Destana Akan Duyarlılık atalarımın millî kimliğimi nasıl ördüğünü gösterdi; Dede Korkut'tan Manas Destanı'na ve Cengiz Aytmatov'a uzanan vurgular, kimliğin tarih kitaplarından önce destanlarda ve masallarda kurulduğunu öğretti.

Tezim süresince izini sürdüğüm isim edebiyatçı olarak bilinmesine rağmen bunun çok ötesinde disiplinler arası bir âlimdi. İlkokul öğretmenliğinden Türk Ansiklopedisi'nin redaksiyon masasına, Devlet Plânlama Teşkilâtı'ndaki kültür plânlamacılığından Atatürk Kültür Merkezi ve Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu başkanlıklarına uzanan bir ömür, Türk dili ve edebiyatı profesörlüğünün sınırlarına

sığmıyordu. Sadık Hoca edebî metni okurken tarihçi gibi belge arayan, kültürü tanımlarken sosyolog gibi yapıları katmanlara ayıran, her kavramı önce köküne sonra tarifine bağlayan bir mütefekkirdir. Bu yüzden tarih ana bilim dalında bir edebiyat profesörünün eserleri üzerine tez yazılması, bir sınır ihlâli değil; onun düşünce dünyasının davet ettiği bir karşılıktır. Bir milleti ayakta tutan dört temel yapı taşının, yani tarih, devlet, vatan ve kültürün onun kaleminde nasıl tanımlandığını, birbirine nasıl bağlandığını ve millî kimliği nasıl inşa ettiğini anlamaya çalışan yüksek lisans tezim böyle doğdu. Elinizdeki yazı o tezin kısa bir tanıtımıdır; asıl niyeti ise ömrünü kavramları berraklaştırmaya adamış bir hocaya, bir talebenin minnet borcunu ödeme çabasıdır.

Kavram ve terimlerin doğru tanımlanması ve kullanılması meselesi, Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın 1982-2026 yılları arasına yayılan külliyatının merkezinde yer almaktadır. Sadık Hoca, kavramlarını kurmamış bir dil ve düşünce dünyasının kendi meselesini de kuramayacağını, dolayısıyla kendi sorularına bağımsız cevaplar üretemeyeceğini belirtmiş ve sorunun çözümüne dair önerilerde bulunmuştur.3^33 Söz konusu meseleye ayırdığı sayfalar, külliyatında dağınık bir ilgi olarak değil, kırk dört yıla yayılan tutarlı bir program hâlinde karşımıza çıkmaktadır.

Sadık Hocanın meseleye girişi -her zaman yaptığı gibi- kelimenin kendi kökünü açıklamayla başlamaktadır. Kavram kelimesinin, "fehm" kökünden gelen mefhum kelimesinin karşılığı olmak üzere "kavramak" fiilinden türetildiğini hatırlatan Tural Hoca, kavramı az çok tanınan, tanımlanabildiğine inanılan maddî ve manevî varlıklar ile durumların adları biçiminde tanımlamakta; ardından kavramları insan zekâsının işlerliğinin göstergeleri ve kültürlerin kendine özgülüğünün belirteçleri saymaktadır.4^44

Aynı tespit, soru-cevaplı metinlerde daha gündelik bir dille tekrarlanmakta; kavram, insanlara zihnî zenginlik imkânı veren ve birlikte düşünmeye yol açan özel kelimeler ile düşünce tarzlarının anahtarları olarak nitelendirilmektedir.5^55 Buradan Tural'ın kavram anlayışının ilk özelliği çıkmaktadır; kavram, dilin süsü değil, zihnin çalışma aracıdır. Zihin kavramlar aracılığıyla düşünür, sonra zihindekileri dil ile dışa aktarır.

İkinci özellik, kavram, terim ve tanım arasında kurulan sıra düzeninde görülmektedir. Tural hocaya göre kavramları bilginler, bilgeler ve uzmanlar üretmekte; bunları önce aydınlar, sonra toplum kullanmaktadır. Herhangi bir kavram hiç kimsenin malı olmadığından kullanılmışlığı atıf gerektirmemekte; ancak bir kavramı daha farklı tanımlayarak bir alana yahut duruma ait terim konumuna taşımak, yalnızca o alanın gerçek uzmanlarının hakkı ve yetkisi sayılmaktadır.6^66

İki katmanın işlev farkı ise çok anılan bir formülle özetlenmektedir; kavramlar duygu ve düşüncenin, terimler ise bilimin anahtarıdır.7^77 Zincirin son halkası tanımdır ve tanımın sıhhati doğrudan düşüncenin sıhhatiyle birlikte ele alınmakta; kavramların tariflendirilmesi, düşünce zincirinin sağlığını göstermesi bakımından elzem görülmektedir.8^88 Böylece kavramdan terime geçiş, bir kelime tercihi değil, bir ehliyet meselesi olarak kurulmaktadır.

Üçüncü özellik, meselenin sosyolojik ve politik boyutudur. Sadık Hoca, kavramlar birleştirici ve bütünleştirici bir ortak tanım kazandıkça sosyal yapının sağlamlaştığını; buna karşılık gruplaşmaların, birbirini dost saymaz tavırların ve uzlaşmaz öfkelerin arkasındaki sebebin kavramların tanımlarındaki farklılıklar olduğunu belirtmektedir.

Söz konusu tespit külliyatta bir uyarıya dönüşmektedir; emperyal istihbarat ve strateji merkezlerinin, zihin bulanıklığı ile sert ayrışmalar oluşturmak istedikleri ülkelerde en kestirme yol olarak kavramları ortak tanımlamalardan uzaklaştırmayı ve bulanıklaştırmayı seçtiği kaydedilmektedir.9^99 Dil meselesi de aynı eksende değerlendirilmektedir. Kelimenin kendi dilimizde kökleri ve türevleri bulunmadığı takdirde tefekkürün nerede kopacağının belli olmayacağını söyleyen hoca, Türk dilinin isim ve fiil köklerinden yeni kavram üretmeyi hem hak hem görev saymaktadır.10^1010

Söz konusu program kuramsal çerçevede kalmamış, kurumsal bir karşılık da bulmuştur. Tural Hocanın proje yürütücülüğünü üstlendiği Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, 2001-2006 yılları arasında altı cilt hâlinde yayımlanmış; eserin birinci cildine yazdığı "Kavramlar ve Terimler Ortak Düşünüşün Ürünü ve Anahtarlarıdır" başlıklı takdim yazısı, bu anlayışın manifestosu niteliğini taşımaktadır.11^1111 Edebiyat Bilimine Katkılar I-II ise aynı yaklaşımın edebiyat bilimi alanındaki uygulaması sayılabilir. Böylece kavram meselesi; bir teorik tercih, bir yayın programı ve bir kültür politikası olmak üzere üç koldan birden yürütülmüştür.

Tural Hoca bu konudaki tutumunu, bir üslup meselesi değil, aydın olmanın getirdiği sorumluluğun gereği ortaya koymaktadır. Kavram üretmeyi, tanımlamayı, açıklamayı ve savunmayı aydın olmanın şartlarından sayan hoca, bu yazının başında andığımız hükümle, kafaların kavramlar ve şahsiyetler etrafında bulanık kalmasının sorumluluğunu doğrudan Türk aydınına yüklemektedir.12^1212

Sadık Hoca hakkında bugüne kadar yüzü aşkın makale ve tanıtma yazısı kaleme alınmış, kendisine iki armağan kitabı ithaf edilmiştir. Lisansüstü düzeyde ise Çiğdem Cebeci'nin edebiyat biliminin on temel kavramını incelediği tezi kapsamlı bir çalışmadır. Buradan bakıldığında literatürdeki boşluk şu şekilde tespit edilebilir; Tural'ın külliyatında edebiyat biliminin kavramları kadar sistemli biçimde tanımlanan bir kavram grubu daha bulunmakta olup, söz konusu grup doğrudan tarih disiplininin alanına girmektedir. Bunlar; tarih, devlet, vatan ve kültür kavramlarıdır.

Söz konusu tercihin gerekçesi yalnızca kavramların varlığında aramak yeterli değildir. Sadık Hoca, Atatürk Kültür Merkezi ile Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu başkanlıklarıyla Cumhuriyet dönemi kültür politikalarının oluşturulmasında fiilen rol almış bir isimdir. Kavram dünyası bu yönüyle dönemin düşünce tarihine ait birincil malzeme niteliği taşımaktadır. Literatüre bakıldığında aynı tespitin, tarih disiplini içinden gelen bilim insanlarınca da yapılmış olduğu görülmektedir. Prof. Dr. Betül Batır, Belgi dergisinde yayımlanan değerlendirmesinde, Tural hocanın ele aldığı her kavramın önce etimolojisini gösterdiğini, ardından mutlaka tanımladığını; bunun onu aynı konuda yazılmış eserlerden ayıran özellik olduğunu belirtmektedir.13^1313

Çalışmamız, Sadık Hocanın dokuz telif eserinde yer alan söz konusu dört kavrama ilişkin tanımları bir araya getirmeyi, aralarındaki ilişkileri çözümlemeyi ve millî kimlik inşası ekseninde bütüncül bir çerçeveye oturtmayı amaçlamaktadır. Yöntem olarak doküman incelemesi tercih edilmiş; eserler baştan sona okunarak kavramların geçtiği bölümler eser adı ve sayfa bilgisiyle fişlenmiş, aynı kavrama ilişkin farklı eserlerdeki ifadeler karşılaştırılarak değişmez çekirdek ile duruma göre farklılaşan yönler ayırt edilmiştir. Bu tercihin bir gerekçesi de Sadık Hocanın kendi ilkesinden doğmaktadır; kavramı terime dönüştüren merkezî işlem tanımdır ve tanımların bulanıklaştırılması bir zihniyet meselesidir. Böyle bir yazarı ikincil aktarımlar üzerinden okumak, tam da onun uyardığı bulanıklaştırmayı yeniden üretme riski taşımaktadır.

İnceleme, dört kavramın da tek bir tanımla değil, katmanlı biçimde kurulduğunu göstermiştir. Tarih beş katmanda tanımlanmaktadır. Bilimsel tanımda tarih, bir topluluğun geçmişinin güvenilir belge ve bilgilere dayanılarak metotlu biçimde yeniden inşa edilmiş hâlidir.14^1414 Estetik tanım ise 1982 tarihli Zamânın Elinden Tutmak'ta yer almaktadır; tarih burada "devletler mezarlığı" olarak nitelendirilmekte, böylece geçmişin ihtişamı ile ihmalin bedeli aynı ifadede birleştirilmektedir.15^1515

Katmanların karşılaştırılmasından şu hüküm çıkmaktadır: Sadık Hocada tarih, bilgi alanı olarak yöntemle, değer alanı olarak imgeyle tanımlanmaktadır. Tanımın bilimsel çekirdeği kırk yılı aşkın sürede değişmemiş, çevresindeki işlev ve zihin halkaları zenginleşmiştir.

Devlet kavramında tanımın son biçimi bütün unsurları tek cümlede toplamaktadır. Devlet, benzeşirliği en yüksek insan topluluğunun, vatanlaştırılan toprağı üzerinde bağımsız, adalet ve güvenlik içinde yaşamasını sağlamak için oluşturulmuş kurumlaşmış otoritedir.16^1616 Tanımda otorite kavramı yer almakla birlikte belirleyici unsur otorite değildir; otorite, benzeşen bir topluluğun adalet ve güven içinde yaşamasını sağlamak üzere oluşturulmuş bir araç olarak konumlandırılmaktadır. Bölümün en özgün bulgusunu ise "maddî devlet ile manevî devlet" arasında yapılan ayrım oluşturmaktadır. Milletler, cihan tarihindeki yerlerini kurdukları maddî devlet ile manevî devletlerine ait sanat ve fikir başarılarının büyüklüğü oranında almaktadır.17^1717 Böylece devletin ölçütü güçten sürekliliğe kaymaktadır.

Vatan, külliyatta en çok tanım katmanı biriktiren kavramdır; hukukî, sosyolojik, iktisadî-ahlakî, psikolojik ve estetik olmak üzere beş ayrı yönden tanımlanır. Hukukî yönüyle vatan, bedeli ödenmiş ve tapusu savaşlarla tescil ettirilmiş bir toprak parçasıdır.18^1818 İktisadî-ahlakî yönüyle ise aklını ve alnını terletenlerin sonraki kuşaklara emanet ettiği bir servettir.19^1919 Beş tanımın ortak paydasını "bedel ve emanet" kavramları oluşturmaktadır. Tural Hoca, söz konusu tasavvuru, vatandaşlık ile bilinçli paydaşlık arasında yaptığı ayrım aracılığıyla modern bir sorumluluk anlayışına dönüştürmektedir.

Kültür kavramında dört tanım karşılaştırılabilir. Bunların en özlü olanı, kavramın bütün işlevini tek cümleye sığdırır; kültür, ben'leri biz'leştiren bir katılım

ve uyumlanma bütünlüğüdür.20^2020 Tanımlar arasındaki fark içerikte değil, bakış açısındadır; aynı gerçeklik kimi tanımda yapı, kimi tanımda işlev, kimi tanımda imge olarak dile getirilmektedir.

Dört kavramın kesişiminde millî kimlik kavramı bulunmaktadır. Tarih ona zaman boyutunu, vatan mekân boyutunu, devlet kurumsal çerçeveyi, kültür ise ortak paydayı vermektedir. Kavram çiftleri arasındaki bağlar da tanımlardan doğrulanabilmektedir. Kültür ile tarih arasında bellek, tarih ile devlet arasında süreklilik, devlet ile vatan arasında aidiyet, vatan ile kültür arasında aktarım ilişkisi vardır. Millî benliğin kendisi de tanımlanmıştır. Millî benlik, bir milleti öteki milletlerden ayıran duyuş, düşünüş ve davranış hazinesinin adıdır, kimlik ise bu hazinenin adlandırılıp bilince taşınmış hâlidir.21^2121 Çalışmamızın ana bulgusu buradan hareketle ortaya konulmaktadır. Sadık Hocada millî kimlik verili bir öz olarak değil; dil ve kültürle kurulan, şuurla korunan ve ihmalle kaybedilebilen tarihî bir kazanım olarak ele alınmaktadır.

Söz konusu tanımların ağırlığı, alan yazınıyla yan yana konulduğunda daha da belirginleşmektedir. Tarih kavramında Sadık Hoca, Leopold von Ranke'den bu yana modern tarihçiliğin temeli sayılan belgeye dayalı ve yöntemli tarih anlayışını ve bu anlayışın Türkiye'deki temsilcisi Zeki Velidi Togan'ın usul çizgisini benimsemekte; ancak olguda durmayıp tarih

bilgisini millî kimlik bilincine bağlayarak pozitivist tarafsızlık idealinin ötesine geçmektedir.22^2222

Devlet kavramındaki maddî devlet ile manevî devlet ayrımı, Bahaeddin Ögel'in kut, töre ve aşkın devlet fikri etrafında çözümlediği Türk devlet geleneğinin çağdaş bir kavramsallaştırması olarak okunabilir.23^2323 Vatan tapusu ve bilinçli paydaşlık kavramları, yine Ögel'in çadırdan devletin sınırlarına uzanan yurt anlayışıyla ve eski Türklerde yazıtın bir tür tapu sayıldığı tespitiyle örtüşmekte; Tural Hoca bu geleneksel tasavvuru modern bir sorumluluk kavramına dönüştürmektedir.24^2424

Kültür kavramında ise Ziya Gökalp'in hars ile medeniyet arasında yaptığı ayrım ve Erol Güngör'ün kültürel yabancılaşma çözümlemeleri Sadık Hocanın kavramsal ataları konumundadır. Tural Hocanın özgünlüğü, bu iki mirası tek eksende birleştirip kültürü öteki üç kavramı da kuşatan ortak payda hâline getirmesindedir.25^2525

Millî kimliğe bakış açısında ise hoca, milleti modern bir kurgu sayan Gellner ve Anderson çizgisinden çok, millî kimliğin ardında tarihî bir etno-sembolik çekirdek gören Anthony D. Smith'e yakın durmaktadır. Ne var ki Smith'in bir sosyolog olarak betimlediği unsurları hoca, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken bir emanet olarak kural koyucu bir dille ele almaktadır.26^2626 Dört karşılaştırmanın her birinde aynı tablo belirmektedir. Sadık Hoca, alanın birikimini bilen ve benimseyen, fakat onu tekrarlamakla yetinmeyip kendi terimleriyle yeniden tanımlayan bir kavram ustasıdır.

Tanım dilinin kırk dört yıl boyunca değişip değişmediği de ayrıca incelenmiştir. Dil üç evreden geçmiştir. İlk evrede tanımlar edebiyat eleştirisinin estetik cümleleri içinde erimiş hâldedir; Atatürk Kültür Merkezi başkanlığı yıllarının ürünlerinde kurumsal ve ansiklopedik bir kesinlik kazanır; son evrede ise soru-cevap ritmiyle akan, hükme bağlanmış bir tanım diline dönüşür. Bu değişim süreci boyunca değişmeyen

bir özellik vardır. Tural Hoca, Türkçenin yapım ekleriyle kendi terimlerini türetmeyi sürdürmektedir. Benzeşirlik, vatanlaştırma, gerçeğimsi ve tapudaşlık bu iradenin ürünleridir. Buradan çıkan sonuç şudur: tanım dilindeki değişme, düşüncedeki bir değişmenin değil, karşılaştığı insanların ve durumların değişmesine göre şekillendirilmesidir.

Çalışmanın son bölümü, bizzat yazarın bir çağrısına dayanmaktadır. Tural Hoca, soru-cevaplı metinlerinin seksene yaklaştığını hatırlatarak, gelecekte meraklı bir araştırmacının bu metinlerin tamamına ulaşıp tanımlara dayanan bir kavramlar sözlüğü hazırlayabileceğini dile getirmiştir.27^2727 Tezimizde yer alan Kavramlar Sözlüğü, söz konusu çağrının tarih tezi ölçeğindeki ilk denemesi sayılabilir. Dokuz eserden derlenen yüz otuz yedi madde, iki yüz yetmiş bir dipnotla kaynağına bağlanmış; aynı kavramın farklı eserlerdeki tanımları birleştirilmemiş, numaralanarak ayrı ayrı kaydedilmiştir.

Sonuç itibarıyla Prof. Dr. Sadık Kemal Tural; aydın ve mütefekkir kişiliğinin yüklediği sorumluluğun gereği olarak kavramları ve terimleri millî bir şuurla yeniden tanımlamış, bu yolla kültürel yabancılaşmaya karşı bir savunma hattı oluşturmuştur. Çalışmamızın ulaştığı tespit, tarihsel sürekliliğin sağlanmasının ve bağımsız bir millî devletin yaşatılmasının, bilinçli bir millî kimlik ile ortak kültür inşasına bağlı bulunduğu yönündedir. Dört kavramın efradını câmi tanımları, bu inşanın eğitimden kamu diline uzanan alanlarda ölçü olarak kullanılabilecek çerçevesini vermektedir.

Sözü bitirirken, bir talebenin kalbinden geçenleri de söyle gerekir. Ömrünü kavramların bulanmasına karşı nöbet tutarak geçiren Sadık Hoca, Türk milletinin bilgi dünyasında devraldığı bayrağı kendinden sonraki nesillere eksiksiz teslim edebilmek için bugün de yazmaya, tanımlamaya ve öğretmeye devam etmektedir. Bu yazının başında bir cümlenin zihnime kiracı gibi değil, ev sahibi kimliğiyle yerleştiğini söylemiştim. O cümlenin sahibi, kelimelerinin yanı sıra şahsiyetiyle de ders veren bir hocadır. Sadık Hocamıza, o bayrağı daha nice yıllar taşıyacağı sağlıklı ve bereketli bir ömür diliyorum.

Dipnotlar:

1. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı bünyesinde hazırladığım "Prof. Dr. Sadık Kemal Tural'ın Eserlerinde Millî Kimlik İnşası ve Tarih, Devlet, Vatan ve Kültür Kavramları" adlı tez; 27 Ağustos 2026 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda Prof. Dr. Mehmet Evsile (Başkan), Prof. Dr. Serap Taşdemir (Danışman) ve Prof. Dr. Bahattin Demirtaş'tan oluşan jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir. Tez; giriş, altı bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Girişte araştırmanın konusu, yöntemi ve Tural üzerine yapılmış çalışmalar ele alınmakta; birinci bölümde yazarın hayatı, eserleri ve düşünce dünyası tanıtılmakta; izleyen dört bölümde sırasıyla tarih, devlet, vatan ve kültür kavramları incelenmektedir. Son bölüm ise Kavramlar Sözlüğü'ne ayrılmıştır. Eklerde incelenen eserlerin künyeleri ve kapak görselleri yer almakta, sonuç kısmında ise çalışmanın ortaya koyduğu tespitler sunulmaktadır.

2. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar I, (Ankara, Türkiye: Akçağ Yayınları, 2014), 161.

3. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar II, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2024), 34.

4. Sadık Kemal Tural, Millî Benlik ve Kimlik, (İstanbul, Türkiye: TEDEV Yayınları, 2024), 16-17.

5. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar II, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2024), 58-59.

6. Sadık Kemal Tural, Millî Benlik ve Kimlik, (İstanbul, Türkiye: TEDEV Yayınları, 2024), 92.

7. Sadık Kemal Tural, Bilgelerin Yolunda, (Ankara, Türkiye: Ankara Kültür Sanat Yayınları, 2018), 139.

8. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar II, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2024), 58.

9. Sadık Kemal Tural, Millî Benlik ve Kimlik, (İstanbul, Türkiye: TEDEV Yayınları, 2024), 22-23.

10. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar II, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2024), 41, 58.

11. Sadık Tural, "Kavramlar ve Terimler Ortak Düşünüşün Ürünü ve Anahtarlarıdır", Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C: I, (Ankara, Türkiye: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2001).

12. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar I, (Ankara, Türkiye: Akçağ Yayınları, 2014), 161.

13. Betül Batır, "'Yüzyıla Damgasını Vuran Önder: Atatürk' Kitabında Dünya Liderini Anlamak, Anlayabilmek", Belgi Dergisi 26 (Yaz 2023), 284.

14. Sadık Kemal Tural, Tarihten Destana Akan Duyarlılık, (Ankara, Türkiye: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2025), 89-90.

15. Sadık Kemal Tural, Zamânın Elinden Tutmak, (İstanbul, Türkiye: Ötüken Neşriyat, 1982), 221.

16. Sadık Kemal Tural, Şahsiyetler ve Eserler, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2026), 295.

17. Sadık Kemal Tural, Tarihten Destana Akan Duyarlılık, (Ankara, Türkiye: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2025), 33.

18. Sadık Kemal Tural, Millî Benlik ve Kimlik, (İstanbul, Türkiye: TEDEV Yayınları, 2024), 79.

19. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar I, (Ankara, Türkiye: Akçağ Yayınları, 2014), 109.

20. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar II, (Ankara, Türkiye: Korkut Yayınları, 2024), 20.

21. Sadık Kemal Tural, Millî Benlik ve Kimlik, (İstanbul, Türkiye: TEDEV Yayınları, 2024), 7-8.

22. Zeki Velidi Togan, Tarihte Usul, (İstanbul, Türkiye: Enderun Yayınları, 1985); Ahmet Şimşek (ed.), Tarih Nasıl Yazılır? Tarih İçin Çağdaş Bir Metodoloji, 3. bs., (Ankara, Türkiye: Türk Tarih Kurumu, 2021).

23. Bahaeddin Ögel, Türklerde Devlet Anlayışı, (Ankara, Türkiye: Başbakanlık Basımevi, 1982).

24. Bahaeddin Ögel, Türk Kültürünün Gelişme Çağları, (İstanbul, Türkiye: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1988).

25. Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları, (Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019).

26. Anthony D. Smith, Millî Kimlik, çev. Bahadır Sina Şener, (İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, 1994); Ernest Gellner, Uluslar ve Ulusçuluk, (İstanbul, Türkiye: İnsan Yayınları, 1992); Benedict Anderson, Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, çev. İskender Savaşır, (İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, 1993).

27. Sadık Kemal Tural, Sorulara Cevaplar I, (Ankara, Türkiye: Akçağ Yayınları, 2014), 40-41.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Hollanda'da Başörtüsü Tartışması

İlhan KARAÇAY

25.10.2026

Hollanda'da BOA görevlilerine dinî simge yasağı tartışması; din özgürlüğü ile devletin tarafsız görünümünü dengeliyor.

De Telegraaf'ın başyazısıyla gündeme taşıdığı tartışma, devletin tarafsızlığının yalnızca davranışlarda mı, görünüşte de mi aranması gerektiği sorusunu yeniden önümüze koydu. Hollanda'da, sokaklarda devriye gezerek düzeni denetleyen, belirli konularda ceza yazma yetkisi bulunan ve görevleri bakımından Türkiye'deki bekçileri hatırlatan, BOA olarak anılan belediye denetim görevlilerine, görünür dinî simgeler taşıma yasağı getirilmek isteniyor. Hollanda Danıştayının, üniformalı BOA görevlilerine dinî simge yasağı getirilmesine ilişkin eleştirileri, hukuk açısından önemli gerekçelere dayanıyor. Ancak kamu otoritesini temsil eden üniformanın ortak anlamı da göz ardı edilmemeli.

Başörtüsü takan bir görevliyi peşinen taraflı saymak haksızlık olur. Buna karşılık, ceza yazan ve vatandaş üzerinde yetki kullanan bir görevlinin, devletin tarafsızlığını görünüşüyle de yansıtmasını istemek, tek başına din düşmanlığı olarak değerlendirilemez. Türkiye'de kadın polislerin başörtüsü kullanabildiği, İngiltere'de de benzer uygulamaların bulunduğu unutulmamalı. Dünyada tek bir model yok; asıl mesele, seçilen kuralların gerekçeli, tutarlı ve herkese eşit uygulanması.

Başörtüsü üzerinden yürütülen tartışmada, kadınların çalışma hakkı ile vatandaşın tarafsız bir kamu hizmeti beklentisini karşı karşıya getirmeden çözüm bulunmalı.

Değerli Okurlarım,

Hollanda'da, üniformalı kamu görevlilerinin başörtüsü ve diğer dinî simgeler taşıyıp taşıyamayacağı konusu, yeniden tartışmaların merkezine yerleşti. Dört görevli, aynı üniforma ve farklı karşılanan dört tercih... Soldaki kadının Müslüman başörtüsü, yanındaki kadının Hristiyan haç mücevheri ve erkek görevlinin Yahudi kipası, dinî aidiyeti görünür kıldıkları gerekçesiyle üniformada hoş karşılanmıyor. En sağdaki kadının saçlarını örten şapka ise, üniformanın kabul gören bir parçası. Demek ki tartışmanın odağında, başın örtülmesinden çok, örtünün veya takının taşıdığı anlam bulunuyor. Önlerindeki adalet terazisi de şu soruyu hatırlatıyor: Tarafsızlık adına konulacak kurallar, Müslüman başörtüsünü, Hristiyan haçını ve Yahudi kipasını aynı kefede, aynı ölçüyle değerlendirecek mi?

Hollanda'da, sokaklarda devriye gezerek düzeni denetleyen, belirli konularda ceza yazma yetkisi bulunan ve görevleri bakımından Türkiye'deki bekçileri hatırlatan, BOA olarak anılan belediye denetim görevlilerine, görünür dinî simgeler taşıma yasağı getirilmek isteniyor. Tartışmanın bir tarafında, devlet adına yetki kullanan görevlilerin, görünüşleriyle de tarafsızlığı yansıtması gerektiğini savunanlar var. Diğer tarafında ise, kişinin inancını görünür kılmasının, görevini tarafsız yapmasına engel sayılamayacağını söyleyenler bulunuyor.

Hollanda Danıştayının, bu yasağın gerekliliği ve kapsamı konusunda yeterli gerekçe sunulmadığını belirten görüşü, tartışmayı daha da alevlendirdi. De Telegraaf gazetesi de, "Tarafsızlık" başlıklı başyazısında bu görüşü eleştirerek, üniforma taşıyan görevlilerin, kişisel inançlarını yansıtan simgelerden uzak durması gerektiğini savundu. Peki, din özgürlüğü ile devletin tarafsızlığı arasındaki sınır, nereden geçmeli? Başörtüsü kullanan bir görevliyi, yalnızca kıyafeti nedeniyle taraflı saymak doğru değildir. Bununla birlikte, vatandaşın karşısında dinî kimliklerden bağımsız bir kamu otoritesi görmek istemesi de tartışılmaya değer.

ÖNCE BOA'NIN NE OLDUĞUNU ANLAYALIM

Hollanda'da BOA olarak anılan görevlileri, doğrudan "devriye polisi" diye tanımlamak yanıltıcı olur. Bunlar, belirli alanlarda özel denetim ve soruşturma yetkileri bulunan kamu görevlileridir. Görev alanları ve yetkileri birbirinden farklıdır. Belediyelerin sokak denetiminde çalışan görevlileri de bu kapsamda bulunabilir. Dolayısıyla her BOA, polis değildir; her birinin yetkisi de aynı değildir. Nitekim Hollanda Danıştayının itirazlarından biri, bütün bu görevlilere, yaptıkları işin niteliğine bakılmadan aynı geniş yasağın getirilmek istenmesidir.

DANIŞTAY, TAM OLARAK NE SÖYLÜYOR?

Burada önemli bir ayrım yapalım: Raad van State, bu meselede bir davayı sonuçlandırarak "başörtüsü serbesttir" hükmü vermiş değil. Kurumun danışma bölümü, VVD milletvekilinin hazırladığı yasa teklifini inceleyerek, genel bir yasağın neden gerekli olduğunun daha güçlü biçimde açıklanmasını istiyor.

Kurum, görünür dinî simgelerin uygulamada hangi sorunlara yol açtığının gösterilmesini, daha sınırlı çözümlerin neden yeterli olmayacağının anlatılmasını ve farklı görevler arasındaki ayrımların dikkate alınmasını talep ediyor. Din özgürlüğü ve eşit muamele hakkına müdahale eden bir düzenleme için, bunların gerekçelendirilmesi gerektiğini belirtiyor. Bunlar, bir hukuk devletinde yabana atılacak sorular değil.

Ancak benim de sormak istediğim bir soru var: Kamu otoritesini temsil eden üniformanın, vatandaşta uyandırması gereken ortak güven duygusuna, bu değerlendirmede yeterince ağırlık veriliyor mu?

ÜNİFORMA, ORTAK BİR GÜVEN İŞARETİDİR

Bir vatandaş, kendisine ceza yazan veya bir kurala uymasını isteyen görevliyle karşılaştığında, O'nun hangi dine mensup olduğunu düşünmek zorunda kalmamalı. Karşısında, herkese aynı kuralları uygulayan kamu otoritesini görebilmeli. Elbette başörtüsü takan bir kadın, görevini kusursuz bir tarafsızlıkla yapabilir. Görünür bir dinî simge taşımayan görevli de ayrımcılık yapabilir. İnsanların adalet duygusu, kıyafetlerine bakılarak ölçülemez.

Bununla birlikte üniformanın amacı, kişinin özel hayatındaki bütün tercihlerini sergilemek değildir. Üniforma, ortak bir görevi ve ortak sorumluluğu görünür kılar. Bu nedenle kamu gücü kullanan görevlerde, kişisel simgelerin sınırlandırılmasını tartışmak meşrudur. Benim kanaatim, özellikle vatandaş üzerinde doğrudan yetki kullanan görevlerde, tarafsız görünüşün de önem taşıdığı yönündedir. Danıştayın hukuki gerekçe arayışını anlıyorum. Fakat üniformanın bu toplumsal anlamının, tartışmanın gerisinde kalmasını doğru bulmuyorum.

TÜRKİYE ÖRNEĞİNİ, DOĞRU YERDEN KURALIM

Türkiye ile karşılaştırma yaparken, geçmişteki uygulamalarla bugünkü durumu birbirine karıştırmamalıyız. Türkiye'de kadın polislerin, belirlenen kıyafet koşulları içinde başörtüsü kullanmasının önündeki engel kaldırıldı. Düzenleme, yüzü kapatmayan, üniforma renginde ve desensiz başörtüsüne imkân tanıdı. Bu nedenle, Hollanda'daki tartışmayı "Türkiye'de bile izin verilmeyen bir uygulama" diye anlatamayız. Türkiye örneği, aksine, devletin laikliği ile kamu görevlisinin kıyafeti arasındaki ilişkinin, ülkeden ülkeye ve dönemden döneme farklı yorumlandığını gösteriyor. Şahsım açısından önemli olan, bu karşılaştırmayı bir üstünlük yarışına dönüştürmek değil. Hangi ülkede olursa olsun, kamu hizmetindeki kuralların kadınları dışlamadan, vatandaşın güvenini koruyarak ve bütün inançlara aynı ölçüyle yaklaşarak oluşturulmasını istiyorum.

DÜNYADA TEK BİR UYGULAMA YOK

Üniforma aynı, inancın görünümü farklı... Solda, başörtüsüyle görev yapan bir İngiliz kadın polis; ortada, Hollanda'da başörtülü bir belediye denetim görevlisini (boa) gösteren temsili görsel; sağda ise, Müslüman bir kadın polis, üniformasının şapkası ve boynunu örten siyah örtüsüyle görülüyor. Sağdaki üçüncü fotoğraf, "Bakın, böyle de olur" dedirten bir karşılaştırma sunuyor: Yan yana duran iki Müslüman kadından polis olanı, üniformasının normal şapkası ve altındaki siyah örtüyle saçlarını kapatırken, yanındaki kadın, geleneksel başörtüsünü kullanıyor. Aynı inancın, farklı giyim tercihleriyle yaşanabileceğini

gösteren bu kare, üniformayla uyumlu bir çözümün de mümkün olabileceğine örnek oluşturuyor.

İngiltere'de, başörtüsünün polis üniformasına uyarlanması yönünde somut çalışmalar bulunuyor. Leicestershire Police ile De Montfort Üniversitesi tarafından geliştirilen modelde, görev sırasında çekilmesi hâlinde alt bölümün ayrılmasını sağlayan bir güvenlik sistemi kullanılıyor. Bu örnekte yaklaşım, dinî kıyafeti üniforma ve görev güvenliğiyle bağdaştırmak üzerine kuruluyor.

Avrupa Birliği Adalet Divanının Belçika'daki bir belediyeye ilişkin kararı ise, kamu yönetiminde katı bir tarafsızlık politikasının belirli koşullarla mümkün olabileceğini gösteriyor. Ancak böyle bir uygulamanın tutarlı, sistemli ve gerekli olanla sınırlı olması gerekiyor. Daha kapsayıcı bir tarafsızlık anlayışı da tercih edilebiliyor. Yani Avrupa hukuku, bütün ülkelere tek tip bir kıyafet modeli dayatmıyor. Bu farklılıklar, tartışmanın yalnızca "özgürlükten yana olanlar" ile "özgürlüğe karşı çıkanlar" arasında yaşanmadığını gösteriyor. Devletin tarafsızlığının nasıl sağlanacağı konusunda, farklı demokratik tercihler bulunuyor.

YASAK OLACAKSA, ÖLÇÜ HERKESE AYNI OLMALI

Tarafsızlık tartışması, başörtüsüyle sınırlı değil... Temsili görsellerde, soldaki kadın polis, haç gerdanlığıyla; sağdaki erkek polis ise, Yahudiliğin dinî simgelerinden kipayla görülüyor. Üniformada görünür dinî sembollere karşı çıkan anlayışa göre, haç ve kipa da görev sırasında uygun bulunmuyor ve yasak kapsamına alınmaları savunuluyor. Kamu görevlisinin dış görünüşünde tarafsızlık aranıyorsa, bu ölçütün bütün inançların sembollerine eşit biçimde uygulanması gerekiyor.

Benim için meselenin en hassas noktası, kuralların yalnızca Müslüman kadınların başörtüsü üzerinden kurulmasıdır. Tarafsızlık adına bir sınır getirilecekse, görünür diğer dinî ve dünya görüşü simgeleri de aynı ilke çerçevesinde değerlendirilmelidir. Başörtüsünü sakıncalı bulup başka bir inancın görünür simgesini görmezden gelen anlayış, tarafsızlığı savunamaz. Aynı şekilde, başörtüsü kullanan her görevliyi, daha işini nasıl yaptığını görmeden şüpheli saymak da adil değildir.

Örneğin bir denetim görevlisi, kendi inancından birine ayrıcalık tanıyorsa, sorun doğrudan görevini kötü yapmasıdır. Başörtülü bir kadın görevli, herkese aynı kuralları uyguluyorsa, O'nun mesleki dürüstlüğünü kıyafeti nedeniyle yok sayamayız. Buna rağmen belirli görevler için ortak, kişisel simgelerden arındırılmış bir üniforma isteniyorsa, bunun gerekçesi açıkça anlatılmalı; kural, aynı görevi yapan herkes için aynı biçimde uygulanmalıdır.

De Telegraaf'ın, polis ile benzer kamusal yetkiler kullanan görevliler arasında tutarlı kurallar bulunması gerektiği yönündeki itirazını önemsiyorum. Vatandaş açısından, aynı sokakta karşılaştığı üniformalı görevlilerin farklı kurallara tabi olması, açıklama gerektiren bir durumdur. Fakat gazetenin yorumuyla hukuki gerçeği de ayıralım. Danıştayın görüşünü, devletin tarafsızlığını reddetmek şeklinde okumak fazla ileri gider. Kurum, teklif edilen yasağın kapsamı ve gerekçesi üzerinde duruyor. Buna karşı çıkarken de, O'nun söylemediği bir şeyi söylemiş gibi davranmamalıyız.

Benim eleştirim, kamu gücünün görünür tarafsızlığına daha fazla önem verilmesi gerektiği noktasındadır. Bu kaygıyı dile getirmek kadar, başörtülü kadınların kamu hizmetinde çalışma hakkını savunmak da meşrudur. Siyasetin görevi, bu iki kaygıyı birbirine düşman etmek olmamalı. Yapılması gereken, görevin niteliğini esas alan, açık ve eşit kurallar koymaktır. Vatandaş, karşısındaki görevlinin inancından dolayı kaygı duymamalı; görevli de inancından dolayı peşinen suçlanmamalı. Üniformanın taşıması gereken güven, ancak bu iki sorumluluk birlikte yerine getirildiğinde güçlenir.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Seyfettin KARAMIZRAK

21.10.2026

Televizyonun çocukların dil gelişimi, gündelik alışkanlıkları ve aile içi ilişkileri üzerindeki etkileri üzerine.

Günümüzde televizyon, ev ve aile hayatının çok önemli bir parçasıdır. Televizyonun en büyük etkisi şüphesiz 0-3 yaşları arasında görülmektedir. Çünkü bu yaşlar, hayat boyu kullanılacak bazı psikososyal ve psikomotor özelliklerin kazanıldığı çok önemli bir devredir. Bu devrede oluşabilecek herhangi bir sorun bütün hayatı etkileyebilmektedir. Çocuğun televizyon izlemesinin zararlarının başında, "dil gelişimini geciktirmesi, aile içi iletişimi azaltması, öğrenme sürecini sekteye uğratması" gibi olumsuz etkiler gelmektedir. Evde kimse izlemediği halde, arka planda televizyonun açık olması bile bebeğin dil gelişimini geciktirmede oldukça etkilidir. Yapılan araştırmalara göre normalde bir ebeveyn bebeğiyle saatte yaklaşık 940 kelime konuşurken, televizyon açık olduğunda kelime sayısı 770'e kadar düşüyor. Bu da bebek için daha az kelime duyması ve daha az öğrenmesi demektir.

Yapılan anketlere göre 1 yaşındaki bebeklerin yüzde 92,2'si bir mobil cihaz kullanmaktadır. Hâlbuki 18 aylıktan önce televizyon, ya da mobil cihazın ekranını izlemek, çocukların dil gelişiminin yanı sıra kısa süreli hafıza üzerinde kalıcı olumsuz etkiler bırakmaktadır. Ayrıca uyku ve dikkat ile ilgili sorunların oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Televizyon, ilerleyen yaşlarda da çocuk üzerinde sorunlara neden olmaktadır. Bebeklik döneminde daha fazla televizyon izleyen çocukların bir konuya dikkatini verme ve odaklanmada sorun yaşama olasılığı oldukça yüksektir. Televizyon ve internet alışkanlığı, okul çağındaki çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmasını da engellemektedir. 18 ay öncesi ekran bağımlılığı, konuşma geriliğine ve kısa süreli hafıza problemlerine yol açabilmektedir.

Gerçek ile kurmaca arasındaki farkı ayırt edemeyen çocuklar, ekrandaki şiddet içeriklerinden kolayca etkilenmektedir. Bu durum kâbuslara, uyku problemlerine, yalnızlık korkusuna, agresifliğe ve şiddete eğilime neden olmaktadır. Günde 2 saatten fazla ekran süresi; obezite, karın bölgesi yağlanması, yüksek trigliserit, diyabet riski, hipertansiyon, astım ve göz sağlığında bozulmalar (göz kuruluğu, bulanık görme) vb. sorunlara neden olabilmektedir. Uzun süreli ekran bağımlılığının, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve otizm benzeri belirtilerle ilişkili olduğu yönünde çalışmalar bulunmaktadır.

Çocuğun televizyon programlarından olumsuz etkilenmemesi için en büyük görev ailelere düşmektedir. Çocuğunuzun dengeli bir televizyon izleyicisi olmasına yardımcı olmak için bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

• Çocuğunuzun televizyon izleme zamanına sınırlama getirin. Günlük olarak çocukların televizyon izleme limiti bir veya iki saattir. Çocuklar televizyon izlemeden önce ev ödevlerini ve sorumlu oldukları ev işlerini yapmalıdırlar. Televizyon ödül olarak sunulmamalıdır.

• Televizyon izlemek yerine, spor etkinlikleri, hobiler ve aile aktiviteleri yapma gibi etkinlikler bulmada çocuğunuza yardım edin. Bunlar sınırlama koymanızı daha kolay hale getirir.

• Televizyon tartışma veya kavgalara neden oluyorsa bir süre için tamamen fişten çekin.

• Televizyon izleme planı yapmada çocuğunuza yardım edin. Her haftanın başında televizyon programları listesinden programları seçin. Herkesin görebileceği şekilde hatırlatma amaçlı aile izleme panosu oluşturun. Bir kopyasını tüm aile bireylerinin görebileceği bir yere asın.

• Çocuğunuzun televizyonda ne izlediğini bilin. Programı çocuğunuzla birlikte izleyin. Programda uygunsuz sahneler, alkol, şiddet vb. görseller varsa izletmeyin.

• Akşam yemeği sırasında televizyon seyretmelerine izin vermeyin. Akşam yemeği, sıklıkla gün boyunca ailelerin birlikte olabileceği tek zamandır. Yemek saatinde televizyon açıksa bu durum, birbirinizle konuşmanıza engel olacaktır.

• Çocuğunuzun yatak odasına televizyon koymasına izin vermeyin. Bu sadece daha çok televizyon seyretmeye eğilimli olmasının yanı sıra, diğer aile üyelerinden ayrı kendi odasında oturma olasılığını da gündeme getirir. Kendi yatak odasında televizyon seyrettiğinde aileler için birlikte oluşturdukları program seçeneklerini kontrol etmeleri güçleşir. Daha az uyuyabilir ki bu da bir sonraki gün okulda yorgun olmalarına neden olabilir.

• Televizyon odasında kitaplar, dergiler ve oyunlar bulundurun. Çocuğunuzla birlikte sıkça kütüphaneye gidin. Her zaman televizyon seyretme yerine, bir kitap seçip okumaları için yardımcı olun.

• Yavaş yavaş öğretmek istediğiniz davranış örneklerini önce siz gösterin. Eğer çocuğunuzun daha çok okumasını istiyorsanız, siz kitap okuyarak örnek model olun. Fiziksel aktiviteler için dışarı gitmelerini istiyorsanız bunu eğlenceli aile faaliyet programının bir parçası haline getirin.

• Yerel televizyon kanallarından çocuklar için eğitsel programlar yapmalarını isteyin. Kanal görevlilerine sadece ne istemediğinizi değil nelerden hoşlandığınızı da söyleyin. İyi programlar her zaman iyi izlenme payı almaz ama övücü mektuplar gönderilmesi yayında kalması için yardımcı olur.

• Küçük çocuklar için hazırlanan programlar ve şovların en iyisi videoda, kablolu veya devlet televizyonlarındadır. Okul öncesi dönem boyunca genel olarak dikkat edilmesi gereken konu, ne kadar zaman televizyon seyrettikleri veya ne seyrettikleridir.

• Televizyonda kavga ve şiddet içeren öğeler çizgi filmlerde bile bulunmaktadır. Bu nedenle çocukların istenmeyen şiddet içeren mesajları almalarını engellemek için büyüklerin rehberliğine ihtiyaçları vardır.

Yapılan araştırmalar sonucunda, çocuklara yönelik programların ve içinde çocuk yıldızların olduğu programların gereğinden daha az yayınlandığı ortaya çıkmıştır. Televizyonun etkilerinin olumlu ya da olumsuz olmasında izleme süresi, seyredilen program türü çok önemlidir. Televizyon ideal süresinden daha fazla izlendiği takdirde uyku, yemek yemek, saldırganlık, reklamlarda gördüğü her ürünü isteme vb. olumsuz etkileri görülür. İdeal süre izlendiği takdirde akademik başarılarını önemli ölçüde arttırması gibi olumlu özellikleri de bulunmaktadır.

Yaş Gruplarına Göre Önerilen Ekran Süreleri:

• 0 - 2 Yaş (0 - 24 ay): Televizyon, tablet ve telefon ekranları tamamen yasaktır. Bu dönemde beyin gelişimi çok hızlıdır; ekranlar dil, sosyal, motor ve sözel gelişimi olumsuz etkiler.

• 2 - 3 Yaş: Günde en fazla 15 - 30 dakika ile sınırlanmalıdır.

• 3 - 6 Yaş: Günde en fazla 30 dakika ile 1 saat arası kontrollü izleme önerilir.

• 6 Yaş ve Üzeri: Günde en fazla 1 - 2 saat ile sınırlandırılmalıdır.

Ailelerin, televizyonu vakit geçirten bir araç olarak değil, çocukların yeni bir şeyler öğrenecekleri bir öğrenme aracı olarak görmesi ve bu doğrultuda kullanılması birincil amaç olmalıdır. Sevgiyle kalın...

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Diyet mi, Yaşam Tarzı Değişikliği mi?

Hasan DERMENCİ

14.10.2026

Hasan Dermenci, beslenme değişikliğinin uyku, hareket ve evdeki alışkanlıklarla birlikte ele alınmasını savunuyor.

Diyet sağlığı korumak veya iyileşmek için uygulanan beslenme düzenine denir. Sadece beslenme düzenini ve içeriğini değiştirmek hastalığı iyileştirmek, iyileşmesi mümkün değilse ilerlemesini önlemek, yavaşlatmak veya sağlıklı kalmak için yeterli değildir. Bu nedenle düzenli uyku, stresi kontrol altına almak, hareketli yaşamı da içeren yaşam tarzı gereklidir. Bu nedenle artık diyet kelimesi yerine yaşam tarzı değişikliğini kullanıyoruz.

Bazı hastalıklar bazı ailelerde çok görülüyor. Dede, baba ve çocukta aynı veya benzer nedenlere bağlı hastalıkları var. Elbette genetik yatkınlığın etkisi var. Ancak bundan elli yüz sene önce bu kadar yaygın olmayan hastalıklar salgın haline geldi. Genlerimiz bir iki kuşakta bu kadar değişmiş olamayacağına göre sebebi şimdiki yaşam tarzımız olmalı.

Burada sadece diyabet, hipertansiyon, kalp damar hastalıklarından bahsetmiyorum. Kas ağrıları, bel ve sırt ağrıları, guatr, mide rahatsızlıkları, akciğer hastalıkları, kemik erimesi denen osteoporoz, depresyon gibi duygudurum bozuklukları velhasıl hastalıkların çoğunun oluşmasında yaşam tarzının büyük etkisi var.

Bu yüzden iyi uyku, düzenli ve stresten uzak çalışma, hareketli yaşam ve egzersiz, nihayet sağlıklı beslenmeyi ev içinde ve çevrenizde rutin haline getirmeniz gerekir. Ev ahalisinin tamamı mümkün olduğu kadar bu değişikliklere katılması, evdeki herkesin sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Ben hastalarıma şaka yollu önce siz değişeceksiniz, sonra eşinizi, sonrada arkadaşlarını değiştireceksiniz diyorum. Evde tatlı, yağlı vb. sağlıksız gıda alınırsa veya yapılırsa sizin yememe ihtimaliniz hatta ölçüyü kaçırmama ihtimaliniz çok azdır. Yani ev ahalisi de yaşam tarzı değişikliğine katılmalı.

Aynı saatte uyumalı, erken kalkmalı, sağlıklı kahvaltı ile güne başlamak gerekir. Sağlık durumunuza ve yaşınıza göre egzersiz programı yapmalı ve bunu rutin haline getirmelisiniz. Evde sağlıklı yemekler pişmeli, hazır gıdalar alınmamalı, sigara, içki zararlı alışkanlıklara son verilmesidir.

Diyet tek başına yetmez, yeme alışkanlıklarınız dahil tüm alışkanlıklarınızı sağlıklı yapmanız gerekir.

EKİM SEÇKİSİ

Beslenme: Ne Yiyelim?

Hasan DERMENCİ

Hasan Dermenci, ne yediğimizi yalnızca kişisel tercihlerle açıklamıyor; yaşanılan bölgenin, mevsimin ve alım gücünün sofrayı nasıl biçimlendirdiğini anlatıyor. Ulaşılması güç tek bir ürünü herkese önermek yerine yerel mutfakların imkânlarından yararlanmayı savunuyor. Hazır ve yoğun işlenmiş ürünlerin alışveriş sepetinde artmasına karşı evde yemek yapma alışkanlığını öne çıkarıyor. Yazı, beslenme meselesini bir alışveriş listesinden çok gündelik alışkanlıklar üzerinden ele alıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

EKİM SEÇKİSİ

Kolesterol Meselesi Üzerine

Hasan DERMENCİ

Hasan Dermenci, kolesterolün hücre zarları ve bazı hormonlar için işlevlerini anlattıktan sonra, kan dolaşımında taşınmasıyla ilgili kavramları açıklıyor. Kolesterolle ilgili tartışmanın tek başına iyi veya kötü etiketlerine indirgenmemesi gerektiğini savunuyor. Sağlık iddialarını değerlendirirken kaynağın uzmanlığına, açıklamanın hangi kanıta dayandığına ve olası çıkar çatışmalarına bakılmasını istiyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Mutlu Oteli

Yaşar RAVANOĞLU AKDAŞ

23.10.2026

Mutluluk ormanındaki konuk yoğunluğunu çözmek için açılan Mutlu Otel, farklı hayvanların ihtiyaçlarına göre özel tasarlanarak büyük başarı yakalamıştır.

Bir varmış bir yokmuş. Gökte yıldızlar çokmuş. Var varanın sür sürenin, destursuz bağa girenin hali harapmış. Gelelim masalımıza; Mutluluk ormanına çok fazla misafir gelmeye başlamış çünkü mevsim yazmış. Kral Güçlü orman meclisini toplamış ve bu kadar çok misafiri ağırlayacakları konusunda fikirlerini sormuş. Her kafadan çeşitli fikirler çıkmış ve oylama yapılmış; sadece otel açma fikri çoğunlukla kabul edilmiş. Otel yapılmasına karar verilmiş ama bir taraftan da bir geyik ailesi otele gelse boynuzları otele sığmazmış, ya da bir zürafa ailesi gelse yataklar kısa gelirmiş.

Bunun üzerine otelin yan tarafına iki üç otel odası daha yapılmış ve bunlara tavan yapılmamış. Tavanı özel bir kumaştan, açılıp kapanır şekilde dizayn edilmiş. Bu açılır kapanır kapının sıcak ve soğuk geçirmeme gibi özelliği de varmış. Bu kapının fikir babası olan baykuş fakir Niyazi'ye teşekkür etmişler. Otelin adını da Mutlu Otel koymuşlar ve bir parti ile bu otelin açılışını kutlamışlar. Gelen misafirler artık kapıda kalmıyorlarmış ve onları ağırlamak da Kral Güçlü'yü mutlu ediyormuş.

Bugünkü masalımız bu kadar. Mutlu Otel yaz boyunca misafirlerle dolup taşmış. Gelen herkes oradan mutlu ayrılmış ve Mutluluk ormanının şanı da arşı aşmış. Buradan alınacak ders, kendi aklımızı bir yana koyup başkalarının fikirlerini dinlediğimizde de kıymetli şeyler elde edebileceğimizdir.

Sayılar

Yaşar RAVANOĞLU AKDAŞ

Mutluluk ormanının bu masalında sayılar kaybolunca gündelik işler aksamaya başlıyor. Orman Okulu öğretmeni Goril Necmi, sayılara matematikten ve insanların onlara neden ihtiyaç duyduğundan söz ediyor. Sayılar, ortadan kaybolmalarının başkalarını nasıl etkilediğini fark ediyor. Masal, saymayı eğlenceli bir oyun olarak sunarken çocuklara kararlarının çevrelerindeki insanlar için de sonuçları olduğunu hatırlatıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

Mevsimler Ve İnsan Yaşamı

Yaşar RAVANOĞLU AKDAŞ

Yaşar Ravanoğlu Akdaş, sonbaharın renklerinden insan ömrünün mevsimlerine geçiyor. İlkbaharı çocuklukla, yazı gençlikle; sonbaharı çocukların evden ayrıldığı, torunların ve emekliliğin hayata girdiği dönemle ilişkilendiriyor. Kış, bu benzetmede yaşlılığı ve zamanın sınırlılığını düşündürüyor. Kısa dizelerle biten yazıda mevsimlerin dönüşüyle insan hayatının bir kez yaşanması arasındaki fark öne çıkıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Yemen’in Kumları Çok Kızgındır, Çok

Naci KARA

15.10.2026

Yemen'de şehit düşen Sivaslı Şamil'in son nefesinde anasına ulaştırılmasını istediği mektup ve Halil'in acı dolu hikâyesi.

Mekke Anlaşması münasebetiyle tarihin tekerrürü ihtimaline binaen gerçekten yaşanmış bir hikayeyi arz ediyorum. O gün bir İngiliz oyunu idi, bu gün ABD…

ABD Oyununa mı geliyoruz?

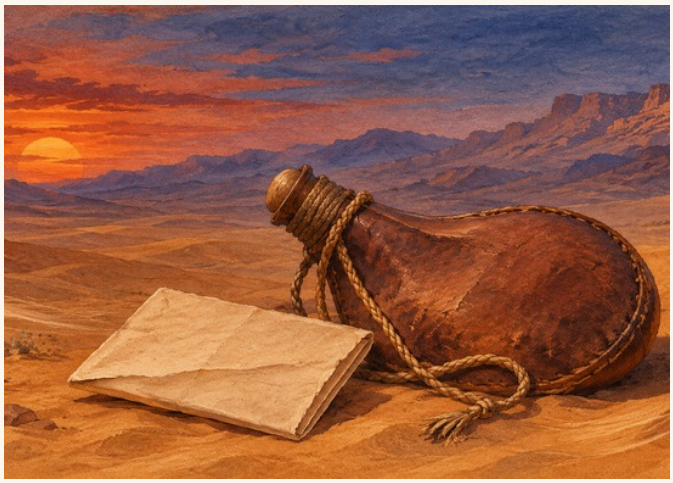
“Saada şehrine yakın, dağların arasında bir yer… Geceleri donup, gündüzleri yandığımız bir cehennem… Birliğin en ön saflarındaydık. Kurşun sesleri kulaklarımızı sağır etmişti; dünya o anlarda sadece barut ve çığlıktan ibaretti. O hengâmenin içinde, sol yanımda yükselen bir feryat bütün sesleri bastırdı. Çünkü o sesi çok iyi tanıyordum: ‘Yandım anam!’

Sivas’ın serin yaylalarından kopup gelmiş gibiydi o ses; Yemen’in kızgın kumlarında yankılanıyordu. Bakışlarım, Şamil’in boynundan fışkıran kana kilitlendi. Kan, yere düşer düşmez buharlaşacak gibiydi. Ona doğru sürünmeye çalıştım ama kum alev almıştı sanki. Her hareket, dokunduğum her yeri yakan bir kızgın sac gibiydi. Tam o anda, yan tarafımdan bir gürleme yükseldi:

‘Halil! Siper al!’

Trabzonlu Hamdi, süngüsünü üzerime gelen kabile savaşçısının göğsüne saplamıştı. Birkaç saniye gecikmiş olsa ölecektim. Kendi kurtuluşuma sevinemedim, o an tek derdim Şamil’di. ‘Şamil! Dayan aslanım!’ diye haykırdım. Yanına ulaştığımda yüzü bembeyazdı ama gözleri hâlâ direniyordu. Titreyen eli, göğsümdeki su tulumuna uzandı: ‘Su… Onbaşım, su…’

Kurşun şah damarına yakındı; gömleği kanlı bedenine yapışmıştı. ‘Dayan yiğidim! Seni buradan çıkaracağım!’ dedim. Şamil elini göğsüne soktu, küçük bir kâğıt parçası çıkardı: ‘Bunu anama götür onbaşım,’ dedi. Tam onu sırtlamak için eğildiğim an etrafımızdaki kumlar patladı. Kurşun yağmuru üzerimize indi; bacağıma gelen bir mermiyle acıyı iliklerimde hissettim. Hamdi yanımıza çöktü, mavzerini art arda ateşledi. Üç kabileli kumlara serildi. Hamdi

bağırıyordu: ‘Bırak onu Halil! O artık uçmağa vardı, şehit! Kendini feda etmen onu kurtarmaz!’

Ön saflar çözülüyordu ama Şamil’in eli bileğime kenetlenmişti. O tutuşta yalnızca can değil, emanet edilmiş bir kardeşlik vardı. Göz göze geldik. Şamil’in bakışında; Sivas’ta kalan bir ana, bir baba, bir köy vardı. Başını göğsüme, elindeki o küçücük yazıyı da avucuma bıraktı. Bir an önce sıcak olan beden ağırlaştı… Sanki gök çöktü üstüme. Ve anladım, ölümün kol gezdiği yerde yaşayabilmenin zorluğunu… Şamil artık Yemen’in ateşli kumuydu.

Cansız bedenini yavaşça yere yatırdım. Gözlerimi düşmandan ayırmadan yemin ettim: ‘Kanınız yerde kalmayacak!’ Delirmiştim adeta. Ama o şartlar altında delirmek, normal bir sonuçtu… Ağlamaya zaman yoktu. Tüfeğimi kavradım. Artık tek başıma değildim; bedenimde iki yürek çarpıyordu.

8 yıl boyunca haberleşemediğim ailem kavuştuğumda, her şey değişmişti. Köyüm 1878 Osmanlı Rus Savaşı sonunda savaş tazminatı olarak Rus topraklarına katılmıştı. Şamilin mektubunu da annesine-babasına ulaştırma imkânım da olmadı.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

İnsan Olmak

Murat YILDIRIM

28.10.2026

Geçmişten günümüze âlimlerin rehberliğinde zor dünyada erdemli kalmanın sırrı: Gerçek insan olmak her babayiğidin harcı değil

Bütün hayatını insan yetiştirmeye adamış bir gönül ustası, ölüm döşeğinde son nefeslerini vermek üzereyken yanında bulunanlar; "Aziz can dostumuz, büyüğümüz, bizlere son bir nasihatte bulunur musunuz" derler. O güzel insan, "Sekron yıl ömür sürdüm, çok şey gördüm ve yaşadım, ama İNSAN olmak kadar zor bir iş görmedim, insan olun ve insan kalın evlatlarım" der.

Divan edebiyatının ve tasavvufun ustalarından Şeyh Galib bir şiirinde, insanı şöyle tarif eder: "Hoşça bak zatına kim zübde-i âlemsin sen, Merdüm-i dide-i ekvan olan ademsin sen." Özüne güzelce bak ki, sen bütün âlemin özetisin, kâinatın, oluşlar âleminin gözbebeği olan insansın sen.

DNA onarımı ve biyolojik saat üzerindeki çalışmaları ile 2015 yılında Nobel Kimya Ödülü'nü kazanan Türk akademisyen Prof. Dr. Aziz Sancar'a atfedilen bir söyleşide: "Hiç çalmadım günah olduğu için değil, karaktersizlik olduğu için; muhtaçlara yardım ettim, sevap olduğu için değil, insan olduğum için. Hiç rüşvet almadım, haram olduğu için değil, etik olmadığı için, yani 'İNSAN OLMAK' için önce vicdanımız olmalı" diyerek insanlık hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir.

2022 Ağustos ayında yaptığımız Kırgızistan Bişkek seyahatinde ziyaret ettiğimiz; eserleri en çok satılan, "Toprak Ana" ve "Gün Olur Asra Bedel" adlı romanların yazarı Cengiz Aytmatov'un anıt mezarının kitabesinde, şöyle bir cümle yazılı olduğunu görmüştük: "İnsana en zor olan her gün insan (adam) olabilmektir." Bilenler bilir ki, Erzurum'un yetiştirdiği güzide bilge, Allah dostu Alvar'lı Efe namlı M. Lütfi Efendi de bu gerçeği "Allah bizi İNSAN eylesin" diyerek ne güzel dile getirmiştir.

İbni Arabi; "İnsan yaşadığı hâlin aynasıdır. Gideceği yer, şimdiden yürüdüğü yoldur. Tasavvuf der ki; Sırat ölümden sonra kurulmaz, insan yaşarken yürür o köprüden" der. Yine ehli sünnet mezhep âlimlerinden İmam Şafi Hz. de hikmet dolu bir sözünde: "Eğer Allah'a c.c. giden bir yoldaysan koş! Zorlanırsan hızlı adımlarla ilerle. Yorulursan yürü. Gücün yetmezse sürünerek devam et. Ama, sakın hak yolundan dönme" diyerek insanın her zaman ve vesileyle doğru yoldan sapmaması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Yukarıda kısa kısa insan ve insanlık hakkındaki görüşlerine yer verdiğimiz, ilim ve tasavvuf ehli âlimlerimizin çok açık ve net bir şekilde ortaya koydukları gibi; şu geçici dünya hayatında insan olmak ve insan gibi bir ömür sürmek elbette kolay değildir. Yalanın, dolanın, menfaatin, her türlü çıkarın kol gezdiği, köşeyi dönmenin, alın tersiz zenginleşmenin maharet sayıldığı, vurgunun, talanın ve akla hayale gelmeyen yolsuzluk ile hırsızlığın ana haber bültenlerinin ilk sıralarında yer aldığı bir ortamda; dürüst, namuslu, hak yemez, adil, topluma ve insanlara saygılı bir İNSAN OLMAK herhalde her babayiğit insanın harcı değildir.

Sözün kısası ne diyelim? Cenabıhak bizleri, vatanımızı, milletimizi şer odaklarının şerrinden, münafıkların nifakından, insan kılıklı şeytanların hile, hurda ve oyunlarından muhafaza etsin.

"Kan pıhtısından hâlk edildi, payesi oldu insan. Yaratılmışların en hayırlısı, şerefli insan" dendiği gibi, şeref ve haysiyeti ile yaşamayı şiar edinenlerden olmayı nasip etsin bize Yârutan.

Vesselâm.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Zekatın Anlamı

Yunus Vehbi YAVUZ

09.10.2026

Zekât malın şükrü ve fukaranın hakkıdır; devlet eliyle organize edilerek eğitim, Kur'an kursu ve hayri hizmetlerde de yürütülmelidir.

Zekât mal nimetinin bir şükrüdür, Allah'ın fakir düşen kulların bir güvencesidir. Zekât mali zikirdir. Zekât mal eğitimidir. Zekât bereketin anahtarıdır. Fukaranın zenginlerdeki hakkıdır. Dolayısıyla zekât muhasebesi yapmak, zengin kullara farzdır. Zekât sadece fukaranın hakkı değil, Allah'ın Kur'an'da belirlediği yerlere de verilmesi gerekli olan bir haktır. Zekâtta temlik sadece fukara şahıslara verilince gerekli değil, belki sekiz yere de verilirken de şarttır. Allah yolunda olmak kaydıyla binaya, binayı donatmaya, kütüphane ve medrese, Kur'an Kursu yaptırmaya ve yaşatmaya zekât verilir. Mescit dışında, Allah yolundaki binalara zekât verilemeyeceği konusunda kaynaklarda bir bilgi yoktur. Zengin Müslümana, Müslüman olmayana, çocuklar ve torunlara, ana baba, dede ve nenelere zekât verilemez. Zekât dünyevileşmeyi önleyen bir ilaç gibidir. Zekât, mal verme sevgisini besleyen bir eylemdir. Zekât matematiktir. Zekât nefis muhasebesidir. Zekât malın ibadetleştrilmesidir. Zekât ibadetini organize etmek devletin işidir. İlk farz kılındığı zaman devlet tarafından organize edilerek yaşanmış ve kesin sonuç alınmıştır. Zekâttan sonuç almak için tekrar devlet eliyle yürütülmelidir. Namaz gibi, zekâtta da devletin eline ihtiyaç vardır.

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Olumsuz Duygular Korkunun Değişik Şekilleridir

Zülfikar ÖZKAN

05.10.2026

Zülfikar Özkan, David Hawkins'in onay arayışı, içsel değer ve alçakgönüllülük üzerine düşüncelerini aktarıyor.

Olumsuz duygularımızı ne kadar bırakırsak gururun bize sunduğu koltuk değneklerine de o kadar az ihtiyaç duyarız. Onun yerine alçak gönüllüğü ve huzuru yaşarız. Gerçekten alçak gönüllü olan birini alçaltamazsınız. Onların aşağılanmaya karşı doğal bir korunmaları vardır. Gerçekten alçak gönüllü bir insan başkalarının eleştiri dolu sözlerini sadece o kişinin kendi iç sorunu olarak görür. Beğenilmek istemeyi bıraktığımızda beğenildiğimizi görebiliriz. İçimizde kendimize verdiğimiz değer arttıkça başkalarından onay ihtiyacımız azalır (David Hawkins, Bırakmak, s. 234).

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Faiz İndirimine Rağmen Süren Satış Baskısı

M. Fatih

27.10.2026

Faiz 100 baz puan inmesine rağmen BIST 100 %5,16 düşüşle 11.116 puana geriledi; satışlar artan hacimle derinleşti.

Gösterge	Kapanış	Haftalık Değişim
USD/TRY	49,69	%0,36
Ons Altın ($)	3.996	-%4,07
Gram Altın (₺)	6.384	-%3,73
BIST 100	11.116,99	-%5,16

Bu hafta yurt içi gündemin merkezinde Para Politikası Kurulu toplantısı vardı. Politika faizi beklentilere paralel biçimde 100 baz puan indirilerek yüzde 36 seviyesine çekildi. Buna karşılık hisse senedi piyasasındaki satış baskısı sürdü: BIST 100 endeksi haftayı yüzde 5,16 düşüşle 11.116,99 puandan kapattı ve endeksteki 100 şirketin 95'i haftayı kayıpla tamamladı. Faizin düştüğü bir haftada borsanın bu kadar zayıf kalması, haftanın asıl sorusunu oluşturuyor.

Karar metninde enflasyonun ana eğilimindeki gerilemenin teyit edildiği belirtildi; öte yandan jeopolitik gelişmelere ve enerji maliyetlerine yapılan vurguyla sonraki adımlarda temkinli bir duruş korundu. Yani kurul indirimi yaparken ilerleyen toplantılar için net bir patika çizmedi. Para piyasasında ise seyir sakindi: TLREF yüzde 36,80 ile 36,87 bandında kalırken ağırlıklı ortalama fonlama maliyeti yüzde 37,00 düzeyinde sabit seyretti. Döviz ve altında hareket sınırlıydı: USD/TRY yüzde 0,36 artışla 49,69'dan kapanırken ons altın yüzde 4,07 düşüşle 3.996 dolara, gram altın yüzde 3,73 düşüşle 6.384 TL'ye geriledi.

Borsadaki kayıp sektör endekslerinin neredeyse tamamına yayıldı. Bankacılık endeksi yüzde 4,47, BIST 30 yüzde 4,70, hizmetler endeksi yüzde 5,53, mali endeks yüzde 6,64, sanayi endeksi yüzde 8,47 ve madencilik endeksi yüzde 12,08 geriledi; BIST 100 dışındaki şirketleri izleyen endeksteki kayıp yüzde 11,48'e ulaşırken teknoloji endeksi yüzde 2,16 ile görece dayanıklı kaldı. BIST Katılım 100 endeksi ise yüzde 7,40 düştü. Karşılaştırılabilir 628 hissenin yalnızca 43'ü yükselirken 583'ü değer kaybetti; medyan getiri yüzde 10,83 eksi, ortalama getiri yüzde 11,62 eksi oldu. Ortalamanın medyandan biraz daha negatif çıkması, kaybın bir grup hissede daha derin yaşandığını gösterse de asıl dikkat çeken, düşüşün tipik hissede bile çift haneye yaklaşmış olması.

Günlük seyir de oynaklığı ortaya koyuyor. Endeks pazartesi yüzde 2,49 düşüşle 11.430, salı yüzde 3,22 artışla 11.798, çarşamba yüzde 1,87 düşüşle 11.577 ve perşembe yüzde 3,08 düşüşle 11.220 puandan kapandı; cuma günü yüzde 0,92 gerileyerek haftayı tamamladı. Günlük ortalama işlem hacmi önceki haftanın 93,8 milyar TL'sinden 114,4 milyar TL'ye çıktı; cuma günkü 148,8 milyar TL'lik hacim ise önceki yirmi seans ortalamasını yaklaşık yüzde 33 aştı. Geçen hafta düşük hacimle gelen düşüşten söz etmiştik; bu hafta tablo değişti ve düşüş artan hacimle gerçekleşti. Bu, satış tarafında daha istekli bir davranışa işaret ediyor. Endeksten hafta başından itibaren de 2 milyar TL'nin üzerinde para çıkışı gerçekleşti.

Veri tarafında hane halkı cephesinde zayıflama dikkat çekti. Tüketici güven endeksi ekimde aylık yüzde 7,7 azalışla 84,8'e gerileyerek ocak ayından bu yana en düşük seviyeye indi; hanenin maddi durumu yüzde 9,3, gelecek on iki aylık genel ekonomik durum beklentisi yüzde 9,0 düştü. Reel kesim güven endeksi 1,4 puan azalışla 101,1'e inerken kapasite kullanım oranı yüzde 74,3'e yükseldi. On iki ay sonrasına ilişkin enflasyon beklentisi hanehalkında yüzde 43,75'e, reel sektörde yüzde 31,80'e indi. Brüt rezervler 16 Ekim haftasında 2,48 milyar dolar azalarak 169,10 milyar dolara, swap hariç net rezervler 4,9 milyar dolar düşüşle 39,3 milyar dolara geriledi.

Fon tasfiyelerinde ödemeler sürdü: 55.755 hesaba toplam 49,7 milyar TL ödendi ve tasfiyesi süren fon sayısı 47'ye indi. Süreç, geçen haftalara göre belirgin biçimde ilerlemiş durumda.

Asıl mesele, faiz indiriminin borsaya destek olmaması ve bunun nedeninin tek bir kalemde aranamaması. Normal şartlarda faiz indirimi, hisse senedi değerlemeleri için olumlu bir sinyal sayılır; ancak bu

Faiz İndirimine Rağmen Süren Satış Baskısı

hafta kararın hemen ardından satışlar derinleşti. Bunun birkaç olası açıklaması bir arada duruyor. İlki, kararın mesajı: temkinli ifade, indirimin devamına dair belirsizlik bıraktı. İkincisi, hane halkı beklentileri: tüketici güveni ocaktan bu yana en düşük seviyede ve hanehalkının on iki ay sonrası enflasyon beklentisi yüzde 43,75 ile yeni politika faizinin, yani yüzde 36'nın üzerinde kalıyor; reel kesimin beklentisi ise yüzde 31,80 ile faizin altında. Aynı faiz seviyesinin iki kesim için farklı bir reel getiri anlamına gelmesi, beklentilerin henüz tek bir noktada buluşmadığını gösteriyor. Üçüncüsü, piyasanın iç dinamiği: hacmin artarak düşüşün sürmesi, endeksin yalnızca makro habere değil, piyasa içindeki arz-talep dengesine tepki verdiğini düşündürüyor. Rezervlerdeki gerileme de bu temkinli havayı besleyen bir unsur. Öte yandan tasfiye ödemelerinin hızlanması ve kapasite kullanımındaki artış gibi olumlu işaretlerin fiyatlara yansımadığını da not etmek gerekir.

Önümüzdeki hafta izlenecek başlıklar şunlar: ekim ayı enflasyon verisi ve bu verinin ardından faiz patikasına ilişkin beklentilerin nasıl şekilleneceği, bilanço dönemindeki finansal sonuçların hisse ve sektör bazında ayrışmayı belirginleştirip belirginleştirmeyeceği, işlem hacminin yüksek seviyesini koruyup korumayacağı ve tasfiyesi süren 47 fonda ödemelerin takvime uygun ilerleyip ilerlemediği. Rezervlerdeki seyir de para politikası alanını etkileyen bir gösterge olarak takip edilecek.

EKİM SEÇKİSİ

Enflasyonda İyileşme, Piyasada Yön Arayışı

M. Fatih

M. Fatih, eylül enflasyonunda manşet düşerken çekirdek göstergelerin aynı hızda iyileşmediğini yazıyor. Borsanın yatay kapanışının, haftayı kayıpla bitiren çok sayıda hisseyi görünmez kıldığına dikkat çekiyor. Fon tasfiyesindeki ilk ödemeleri olumlu bir adım olarak değerlendirirken tahvil çıkışını, rezerv kaybını ve mevduata yönelişi birlikte izliyor. Yazı, iyi görünen tek bir göstergenin piyasanın bütününü anlatmadığını vurguluyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

EKİM SEÇKİSİ

Ara Ödemeyle Nefes, Piyasada Derinleşen Baskı

M. Fatih

M. Fatih, fon tasfiyesinde küçük yatırımcılara yönelik ara ödeme adımını haftanın piyasa verileriyle birlikte okuyor. Ara ödemenin rahatlama sağlasa da nihai tutarın satış fiyatlarına bağlı kaldığını vurguluyor. Borsadaki kaybın endeks dışı hisselere yayılmasıyla imalat göstergelerindeki zayıflığı karşılaştırıyor; güven ve işsizlik verilerinin aynı yönde hareket etmediğini belirtiyor. Yabancıların hisse alırken tahvil satması da yazıda seçici bir risk iştahının işareti olarak yorumlanıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

KAYNAK YAZIYI AÇ ›

Ekimden kısa okumalar

Öz Eleştiri İhtıyacı

Nuri GÜRGÜR

Nuri Gürgür, emeklilerin geçim sıkıntısından hareketle son çeyrek yüzyılın ekonomi ve yönetim tercihlerini tartışıyor. 2000'lerin başındaki reformlarla başlayan büyümenin, sıcak paranın üretim yerine ithalat ve tüketimi beslemesiyle kalıcı bir refaha dönüşmediğini savunuyor. Yetkinin merkezileşmesi ve liyakat sorununu gelir adaletsizliğiyle birlikte okuyor. Yazının merkezinde, tek tek krizlere tepki vermek yerine bu tercihlerin sonuçlarını karşılaştıran açık bir bilanço çıkarılması çağrısı var.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

Mevsim Sonbahar

Murat YILDIRIM

Murat Yıldırım, yaprakların renk değiştirmesini ve havanın serinlemesini insanın kendi ömrüyle yüzleşmesine açılan bir pencere olarak görüyor. Sonbahar onun için yalnızca hüzünlü bir manzara değil, yaş ilerledikçe neyi ertelediğimizi ve vaktimizi nasıl kullandığımızı düşünme fırsatı. Mevsimin tekrarlanan döngüsünden hareketle nefis muhasebesine, iyi amellere ve sevdiklerimizle geçirilen zamanın kıymetine varıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

BATI'NIN EN GİZLİ SAVAŞ BİLGİSİ RUSLARA MI SATILDI?

İlhan KARAÇAY

İlhan Karaçay, sızdırıldığı öne sürülen bir istihbarat notunun ardından, eski Batılı özel kuvvet mensuplarının Balkanlar'daki kamplarda Ruslara eğitim verdiği iddiasını inceliyor. Şirketin suçlamaları reddettiğini kayda geçiriyor; kurs ilanlarının ve geçmiş ticari ilişkilerin, tek başına iddiayı kanıtlamadığının altını çiziyor. Türkiye'ye uzanan tarihî bir şirket ortaklığı için de askerî eğitimle bağlantı kuracak kanıt olmadığını belirtiyor. Dosya, devletlerin yetiştirdiği personelin uzmanlığının emeklilik sonrasında kimlere ve hangi denetimle satılabileceği sorusunu açık bırakıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

Ekimden kısa okumalar

Türk Ocakları ve Gençlik Kurultayları

Nuri GÜRGÜR

Nuri Gürgür, Türk Ocaklarının geçmişte Türk dünyasından gençleri buluşturan kurultaylarını, hazırlık ve finansman usulleriyle hatırlatıyor. Bu toplantıların farklı ülkelerdeki gençlerin birbirini tanımasına ve ortak meseleleri konuşmasına imkân verdiğini düşünüyor. Eski tecrübeyi yalnızca bir hatıra olarak aktarmak yerine düzenli ve kurumsal bir programla yeniden başlatmayı öneriyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

İsrail Seçimleri Tüm Bölgeyi Yakından İlgilendiriyor.

Nuri GÜRGÜR

Nuri Gürgür, seçim öncesinde İsrail'deki koalisyon dengelerinin bölgesel siyaseti nasıl etkileyebileceğini tartışıyor. Hükûmet değişikliğinin tek başına dış politikada köklü bir dönüşüm getireceği konusunda kuşkulu. Gazze, İran ve enerji hatları çevresindeki gelişmeleri ABD'nin tutumuyla birlikte değerlendiriyor. Bölge ülkelerinin taraflara geri adım atabilecekleri bir diplomatik zemin hazırlaması ihtimalini, yazıldığı günün koşulları içinde bir çıkış yolu olarak ele alıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

Kritik Haftada Gözler TCMB Faiz Kararında Olacak..

M. Fatih

Faiz kararı öncesinde M. Fatih, cari denge, rezervler ve likidite daha elverişli görünürken hisse senetlerindeki kaybın neden genişlediğini soruyor. Sığ işlem hacmini ve alıcıların temkinini öne çıkarıyor; fon tasfiyesinde satışa çıkabilecek varlıkların etkisini ise kesin bir neden olarak sunmuyor. Faiz kararının yanı sıra karar metninin dilini, şirket bilançolarını ve tasfiye ödemelerinin takvimini izlenecek başlıklar arasında sayıyor.

YAZININ TAMAMINA GİT ›

Yazarlarımız

Halil İbrahim KAHRAMAN

1 yazı

Erdal GÜZEL

2 yazı

M. Halistin KUKUL

3 yazı

Nuri GÜRGÜR

4 yazı

Serhat DUYAR

1 yazı

Siraceddin EL

1 yazı

Sadık Kemal TURAL

1 yazı

İlhan KARAÇAY

2 yazı

Seyfettin KARAMIZRAK

1 yazı

Hasan DERMENCİ

3 yazı

Yaşar RAVANOĞLU AKDAŞ

3 yazı

Naci KARA

1 yazı

Murat YILDIRIM

2 yazı

Yunus Vehbi YAVUZ

1 yazı

Zülfikar ÖZKAN

1 yazı

M. Fatih

4 yazı

Hatırlamak, yaşatmanın ilk adımı.

www.akcakocakulturplatformu.org

EKİM 2026 / SAYI 04